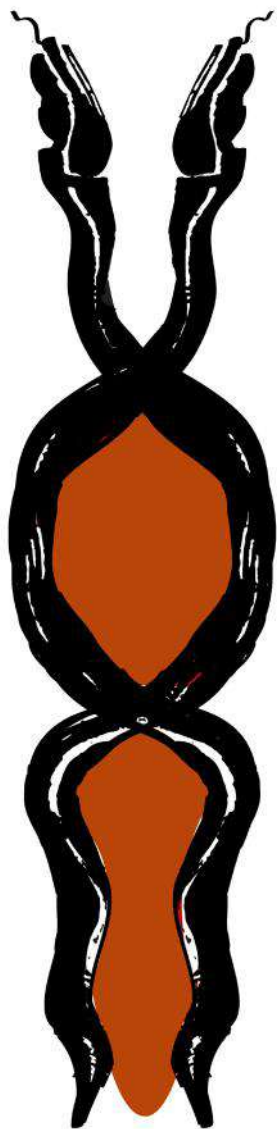

СВЕ ШТО ЈЕ ВЕЛИКО
УВЕК ЈЕ НА КОРИСТ ДРУГИХ

Кратак преглед
изумитељки у Србији XX века

Александар Петровић
Андријана Васиљевић

СВЕ ШТО ЈЕ
ВЕЛИКО
УВЕК ЈЕ НА
КОРИСТ ДРУГИХ

Кратак преглед
изумитељки
у Србији XX века

Завод за
интелектуалну својину
Републике Србије

БЕОГРАД 2020

Александар Пејровић

Андријана Васиљевић

СВЕ ШТО ЈЕ ВЕЛИКО УВЕК ЈЕ НА КОРИСТ ДРУГИХ

Кратак преглед изумитељки у Србији XX века

Издавач

Завод за интелектуалну својину Републике Србије

Кнегиње Љубице 5 Београд

www.zis.gov.rs

За издавача

Владимир Марић

директор

Рецензенти

др Сузана Полић

др Горица Љубенов

Уредник

Биљана Јовичић

Графичко обликовање,

илустрације и прелом шекста

Андријана Васиљевић

Објављено поводом једног века постојања

Завода за интелектуалну својину Републике Србије

(1920–2020)

Београд, 2020.

Copyright © 2020 аутори

ISBN-978-86-7811-054-2

Посвећено сећању на *Блајошу Жарковића*
и његову животићну борбу
за свакој проналазача.
(1937-2020)

Захвалности

Захваљујемо се Бојани Појовић на испрживању
рада Каћарине Младеновић, Снежани Шарбох која
је прегледала базе података ишенићних власника
чешири Јуославије, Драјољубу Сћевановићу, који је
ионашао слику Виде Појовић, а пре свећа Биљани
Ловичић без чије идеје, добре воље и ујорности ова
књића не би уіледала светлосћ дана.

САДРЖАЈ

Увод	9
Катарина Младеновић	29
Марија Остелецки	39
Даница Тарабић	43
Валентина Каргаљскаја / Едидија Каљф	49
Андреја Илић	53
Татјана Кудасева	57
Јелена Шонфелд	61
Даница Гајић	65
Вида Поповић	77
Душанка Мандић	87
Реч на крају	93
Белешке о ауторима	99

СЕСТРЕ У ИНОВАЦИЈАМА

Увод у антропологију женској техничкој писма

Други пол, како Симон де Бовоар назива жене, одувек је на свој начин преображавао културу и обликовао цивилизацију. Још од митских времена када Орфеј симболично креће у потрагу за Еуридиком, преко Дантеове Беатриче, Петраркине Лауре, Дон Кихотове Дулсинеје, све до Лазе Костића и Ленке Дунђерски, Алберта Ајнштајна и Милеве Марић, Френка Лојда Рајта и Олге Иванове, жене су владале имагинацијом као основном покретачком силом овог света.

Иако су, поред тога, иновативне жене и непосредно осмишљавале, развијале, проверавале и усавршавале своје концепте, није нимало лако да се у свакодневном разговору сетимо неке изумитељке иако су оне иза многих значајних постигнућа и проналазака. Тешко бисмо се досетили да њиховом генију припадају изуми као што су ракетно гориво, памперс пелене, GPS навигација, ауто брисачи, метални запушачи за боце... Жене проналазачи су носиоци 13% патената у свету што је отприлике однос једна на седам изумитеља. Ова несразмера ипак тежи да се изравна јер наставили ли се овај темпо иновација, 2070. године биће отприлике једнак број једних и других изумитеља што и није тако лоше ако се узме у обзир да разлика постоји већ дуги низ векова.

Иако можда не можемо одмах да се сетимо неке изумитељке, ипак побуђено сећање може да победи заборав јер ништа није изгубљено у овом свету уколико се сами не изгубимо. Или, другим речима, ако се сећамо, наћи ћемо себе, а онда неминовно и оне које су покушале успешно или безуспешно да наш свет учине бољим. Често се може учинити да је недостатак записа непремостива препрека сећању. Али, с друге стране, данас је још већа препрека преобиље информација. Између таквог заборава и сећања налази се наша тема посвећена женама проналазачима у Србији XX века. Она је у том погледу посебна и осетљива јер налазимо на веома мали број докумената о њима и дословно ни једну целовиту студију која би им била посвећена. Овај спис се изненада појављује као први у овој области и изгледа као да је реч о некој езотеричној теми која је с намером или без ње дуго била скривена од очију јавности. То као и да одговара природи предмета јер деловање и утицај жена у свим сферама живота је, уз не превише велики низ изузетака, често далеко од увида јавности. То не значи да тих утицаја није било, већ само то да немамо поуздано знање о њима.

Реч је ипак пре свега о једноставној чињеници да је жена проналазача у српској култури XX века мало. Наравно није реч о некој посебности српске културе, јер је жена изумитеља, а посебно оних које су се упустиле у

патентну заштиту својих проналазака, сразмерно мало и у другим културама које себе брендирају као „развијене“. Није таквих храбрих жена било много у прошлости, а данас када то није подвиг, има их махом као део технолошких тимова у којима се потписују са низом колега с којима раде у научно-технолошким установама. И у једном и у другом случају тешко је доћи до података о њиховом животу и раду, као и писаног отиска њихових стваралачких личности. Стога је подухват који смо започели овом књижицом и тежак и пионирски јер се до сада нико није одважио да ову тему стави на папир. Већ на први поглед види се да је реч о питању које није лако заокружити. Али поштујући стваралачке доприносе ових жена, као и њихову храброст, иако се неке што су урадиле може учинити малим или недовољно значајним, прихватили смо се овог посла јер се скривено благо по правилу налази тамо где га нико не очекује. Намера нам је пре свега да укажемо да оне постоје, да нису заборављене и да овако заједно описане преносе поруку која није на први поглед видљива, али има дубину коју тек треба да одгонетнемо.

Наш основни материјал, или боље речено рудник, били су патентни списи четири Југославије – Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, Краљевине Југославије, Социјалистичке федеративне републике

Југославије и Савезне републике Југославије. На овом узорку женског иновативног рада, који је крунисан патентима, морали смо да поставимо неке критеријуме који су мали узорак учинили још мањим да бисмо добили изоштренију слику природе њиховог доприноса. Претражујући патентне списе издвојили смо само изумитељке које су живе на територији данашње Републике Србије, а нисмо уврстили оне са осталих делова територије четири Југославије. Осим тога, нисмо уврстили, иако значајне, оне изумитељке које су своје доприносе оствариле у иностранству.

Застали смо на изразитим проналазачким индивидуалностима које добро оцртавају не само њихова постигнућа, већ одлично показују и драму стваралачког рада изложеног и у примени великим искушењима која често воде до непремостивих криза остварења.

Да бисмо могли да оцртамо контекст ове теме за коју немамо довољно позитивних података, морамо да се окренемо покушају схватања саме женске персоналности. Она има антрополошку дубину која нам омогућава да дигнемо поглед изнад непосредних емпиријских података и да симболично погледамо у звездана јата у којима безброј светиљки красе тамни хоризонт. Мноштво је светлуцавих тела испуњених именима наших предака, научника, мудраца, уметника и визионара. Међу њима налазе се и имена жена које су својим изумима и визијама неисцрпно грејале

нашу културу и чистим срцем кроз мајчинску веру усадиле идеје у многе велике ствараоце. Пре свих на небу су биле велике мајке, богиње наших предака које су кроз дуге миленијуме владале животом и чувале његове облике. О томе нам сведочи културно наслеђе и народна мудрост, све је испреплетано многим легендама, где се сусрећу историјска стварност и имагинација митова. Рекло би се да је историја мушки изум, а мит женски, јер је мит бескрајно осликано платно пуно тачака анонимних жена које ткају и повезују нити предака. У овом недогледном току постоје многи проналасци који су утицали на ток догађаја. Иза њих иако то не знамо мора да стоје и жене које су нестале у историјској тишини потопљене таласима заборав. Највећа болест не лежи у физичким, већ метафизичким

пандемијама амнезе. Та болест се тешко лечи и носи све пред собом. Током историје све више се шири кроз различите привиде и лутања по лавиринтима живота. Рекло би се да је историја махом странпутица јер не чува сећање на оне који су учинили највише за овај свет. Зато, чак и када немамо довољно података, треба стати уз идеју да постоје они за које не знамо, а који су својим истинским даром обнављали и покретали овај свет и то никад не треба да буде замагљено култовима ишчекивања боље будућности.

Мада се о томе у начелу не размишља, јер недостају трагови које је наука у стању да следи, није уопште извесно ко је осмислио оне проналаске на којима почива свет – точак, жрвањ, посуде, различите алате које видимо у истом, скоро непромењеном облику од неолита до данас. Ако прихватимо став антропологије да је у дугом давном раздобљу владајући облик заједнице био матријархални, можемо да помислимо да су можда жене биле иза кључних проналазака који су мењали свет.

Антрополошки еволутивни оптимизам сматра да је матријахат нестао у времену и замењен другим облицима владавине. Међутим, ствари се опиру таквом тумачењу јер и данас, после свега, постоје матријархална друштва. Један од примера је заједница на острву Сентинел у архипелагу Никобар и Андаман око хиљаду километара удаљеном од источне обале Индије. Заштићена државним законима Индије и посебним визним режимом (налик оном за Свету гору) од дивљаштва цивилизације, ова

заједница сасвим добро функционише у оквиру свог „превазиђеног“ друштвеног устројства показујући да матријакхат и данас сасвим добро може да обезбеди поредак и да се животна снага женског начела није изгубила у историји.

Томе у прилог говоре и уверљива сведочанства да су жене на свој начин биле иза великих проналазача за које знамо у модерном свету. Тесла је често писао о својој мајци Георгини-Ђуки говорећи да је изумитељски дар који је поседовао наследио од ње. Она је по његовим речима била храбра жена, ретке умешности и моралне снаге, изванредна домаћица и самоникла изумитељка бистре памети. Да је отишла у свет, говорио је он, даље би од њега стигла. Ђука би неуморно радила од зоре до касно у ноћ. Све што би очима видела, рукама је могла да створи. Снага његове мајке може се уочити у Николиним идејама и изумима, у његовом чудном, рекло би се древном методу, по коме би своју визију месецима разрађивао у својој глави, а тек онда би то пренео и у материјални облик. Та иницијална невидљивост његових изума подсећа на невидљивост женског начела у историји што сведочи да без снажне аниме Тесла никада не би био тако генијални проналазач, један од највећих у људској историји.

Михајло Пупин, стално носи сећања на своју мајку која га непоколебивом вером ојачава и у разним искушењима подиже за степенник ближе бољем човеку. Дала му је веру у знање и српску традицију светосавља. Када

је вера огромна попут таласа који носи све пред собом, онда се и наука уздиже. Пупин никада није сумњао у то и таква вера дала му је довољно стваралачке изворности. И њега носи енергија женског начела дајући му самопоуздање и спремност за открића.

Ни Милутин Миланковић није био изузетак јер му је мајка својом подршком дала слободу да се окрене небеској механици и проналазаштву. „Нисам мислио о земаљским стварима, то ми у Даљу није било потребно: имао сам топлу, видну собу, одличну храну и добро пиће. Мајка се о томе бринула, срећна да ме има поред себе, а ја сам лутао по небу. Била је цича зима, а у ноћној тами неосветљена села, небо пуно звезда каквога га у Бечу никада не видех“, говори Миланковић у својим *Успоменама*.

Жене су сакривене и у сенци својих славних мужава, као што се то десило с Милевом Марић Ајнштајн. Иако у писмима супружници Ајнштајн говоре о „нашој теорији“ ипак је теорија релативности у званичној науци приписана искључиво њеном мужу Алберту. Теорија релативности коју супружници Ајнштајн стварају наравно није проналазак, али она добро осликава стање дубоке сенке у којој се налази допринос жена које су се одлучиле на истраживачки животни пут. Набој женског стваралаштва је потиснут иако на свој начин остварује битан утицај на стање технике и

културу уопште. Успевамо да га откријемо упознамо ли необичне путеве оних жена које су својом инвентивношћу оствариле утицај на нека од највећих дела наше цивилизације. Једна од оних које су то успеле је и Олга Јованова Лазовић, позната као Олгивана, унука Марка Миљанова и супруга највећег архитекте XX века Френка Лојда Рајта. Рођена је 27. децембра 1898. на Цетињу, а са само девет година отишла је у Русију. Највећи утицај на њу остварио је филозоф Г. И. Гурђијев (1866–1949) који је сматрао да је коначна истина скривена иза домаћаја конвенционалне науке и религије. Он је тежио јединству супротности и темељном јединству свега што постоји. Олгу је привукла независност његовог мишљења и превазилажење уобичајених друштвених, научних и филозофских теорија које су тада биле прихваћене. Он је упућује да иде у Америку где среће архитекту Френка Лојда Рајта коме, захваљујући знањима које је стекла код Гурђијева, побуђује нову стваралачку снагу и указује на правце у којима може да развије свој таленат. Она му даје нове идеје што његову архитектуру подиже на вишу стваралачку раван, непревазиђену у XX веку. Она с Рајтом осмишљава и отвара Друштво Талиесин као школу у којој ће полазници моћи да раде заједно с знаменитим архитектом и где ће се учити кроз рад који ће бити одбрана лепоте у свету. Стога под Олгиваниним будним али и брижним оком студенти у овој

школи морају да физички раде и да поред архитектуре проучавају музику, игру, драму, уметности. Схватила је да није довољно имати лепу архитектуру, већ да треба ширити саму идеју лепоте међу архитектурама. Олгивана је тако применила начело Гурђијева да само свеобухватно образовање и свест о аналогизмама у појавама различитог реда чине потпуног архитекту. Без равнотеже духа, тела и свести не може се доћи до истине. На основу тако прикупљене стваралачке енергије Рајт пројектује најзначајније зграде као што су Кућа на водопаду, музеј Гугенхајм, зграде Џонсон Вакс у којима је Олгиванин утицај пресудан јер је она знала како да му пренесе најзначајније идеје древног знања и да их он прихвати као своје.

У његовим делима зато је најбоље изражено начело равнотеже Истока и Запада и како је један студент лепо рекао, „Рајт је био архитекта зграда, а Олгивана архитекта људи“. Кроз дело Олгиване Лојд Рајт може се схватити и најбоље разумети уплив женске стваралачке енергије у највећим техничким и уметничким донетима савременог света.

Ако су жене на тај начин биле покретачка сила изумитељских умова, ако су оне у древна времена на свој начин владале заједницом, зашто не би и саме дошле до проналазака који су овладавали природом и мењали свет? По свом модерном историјском искуству склони смо да макар подсвесно поверујемо да су технички проналасци,

направе без емоција, мушка ствар. Али то заиста није тако, већ извесно постоји барем једнака вероватноћа да су кључни изумитељи биле жене. Можда нам је лакше да поверујемо да су жене осмислиле технику ткања, укршавања, да су оне смислиле иглу, али све су то претпоставке које дајемо из угла модерне културе. Извесно је само да фигурине из древне културе Винче видимо јако лепо украшене, у красним хаљинама које сведоче о знању производње одевних материјала. Штавише, винчанске фигурине су махом женског пола, неупоредиво је мање мушких и андрогина. То већ довољно говори да нема разлога да не прихватимо женски проналазачки ум као могућу зору цивилизације.

Можда су жене изумеле и вероватно највећи проналазак после точка – огледало. Оно је омогућило не само козметичко дотеривање, односно усклађивање човека са лепотом света јер реч козметика етимолошки потише од грчке речи космос, поредак. Оно је дало и могућност спуштања у подземни свет рударства где се подесним намештањем огледала омогућавало да светлост допире и до тамних дубина утробе Земље. Таква употреба огледала документована је у рудницима Серабит ел-Кадим на Синају који су били активни средином другог миленијума пре нове ере. Ту су нађени калупи за ливење бронзаних огледала која су спроводила светлост у рудник.

Још од периода Месопотамије можемо уочити да су жене биле изумитељке, што говоре многи налази. По легенди се сматра да су жене Месопотамије у петом веку пре Христа пронашле вештину прављења пива. У историји проналазаштва, првом женом проналазачем се сматра Марија Јеврејка, која је живела у Александрији у II или III веку и бавила се алхемијом. Тражећи начин за производњу злата, смислила је разне лабораторијске уређаје: конструисала је суд са двоструким зидовима који је служио за постепено загревање материјала које је топила и одржавала на сталној температури. То је била претеча нашег експрес лонца. Французи и данас имају термин „Маријина купка“.

Осим тога изумела је и први апарат за дестилацију – трибокс.

Ни многи потоњи векови нису донели много докумената о женама које су истраживале и проналазиле. Често се говори да је то због отворене и прикривене мушке надмоћи над женама. У томе можда има дела истине, али је и чињеница да упоредо с тим жена има највише трансцендентно место у људској култури. У савременој Индији, у хиндуизму који има више милиона богова, неупоредиво више има женских од мушких божанстава. То значи да жене богови владају природом, али и да немају потребу да је мењају и савладавају јер оне су саме стваралачка природа. Можда и у томе лежи одговор зашто жена проналазача данас има мање.

Када се од мита и трансценденције померимо ка историји, налазимо да је прва жена која је поднела захтев за заштиту патента и прва која је уписана у регистар патената у Америци 1809. Мери Диксон Кис. У то време Србија се налази усред устанка против Турака где многе жене добро баратају оружјем, али управо зато не стижу да се посвете његовом усавршавању. Када помислимо колико је током векова жена овде без своје кривице на мноштво начина страдало, не само од Турака већ и од Немаца и њихових сателита, као и модерних Англо-Аргонаута, чини се да би их било довољно да створе свет много лепши

од овога у коме живимо. Неки антрополози, уосталом, сматрају да је главни циљ сваког рата отмица жена јер не постоји виши циљ од продужења врсте. Фројд би рекао да је приступ женама примарно право које припада само најстаријим синовима, док се млађи без тог права морају задовољити изградњом цивилизације. У сваком случају заштита патената морала је да сачека елементарну заштиту живота и достојанства постојања. Стога када смо почели да претражујемо патентне списе све четири Југославије, видели смо одмах да се жене веома ретко јављају као носиоци патента. Зато смо и хтели да оскудне трагове које су оне оставиле иза себе овде прикупимо да бисмо добили бар неку скицу за портрет српске жене проналазача од настанка система патентне заштите до краја XX века. Нажалост додатних података о њима нема, њихове биографије прекривене су велом заборавља, али смо их овако обједињене бар мало отргли од нестанка и можда дали прилику неком будућем истраживачу да допуни ово до чега смо дошли. Ако нас нешто може оправдати што нисмо дошли до више података, онда је то чињеница да је ово први овакав подухват кога се нико до сада није прихватио јер је знао да нема много записа и извештаја о њиховом доприносу. Оскудица података наравно не треба да нас спречи да овакав посао и започнемо. И најдаљи пут

почиње најмањим кораком. Таквим искоракom пред нама се указала блистава звезда српског женског изумитељства, рекло би се његов симбол који је тако блиставо изронио из таме заборава да би тиме потпуно оправдао писање ове књиге. Реч је о Катарини Младеновић у којој као да је нераскидиво спојена умна, душевна, морална и физичка лепота. Желели бисмо да се овим делом у овом контексту она врати српској култури одакле је нехатом нестала. Писање о њој и овај рад у целини стога треба схватити и као својеврсно признање женама које су у протеклом веку показале како кроз чврсту веру, знање и рад, упркос таласима ратног насиља, може да се дође до резултата. Њихове добре идеје проналазе место у мноштву празнина које убрзани, површни модерни живот оставља за собом. Ми само можемо да замислимо колико је храбрости и одлучности њима било потребно да се отму из свакодневних породичних задатака, да победе неразумевање средине и да се одваже да са својом интелектуалном својином прођу цео мукотрпни поступак заштите. А шта је после тога било с применом њихових патената то махом тешко можемо да јасно сагледамо. Знамо само да им није било лако. На том пољу ни мушкарци често нису добро пролазили.

Како каже Милутин Миланковић, и сам аутор низа значајних патената, за њихову примену „потребан је капитал, и због тога

ту корист не узабира проналазач, већ корисници његовог патента, капиталисте и окретни трговци. При томе проналазач обично остаје кратких рукава, а ако се његов проналазак покаже као врло уносан, очерупају га до голе коже. Видео сам то на чика-Андрији, а још у јачој мери на Николи Тесли. Његовим проналасцима користише се други, а он остаре у сиромаштву. За искоришћавање патента потребно је имати трговачког духа и бити спреман на правне спорове с препреденим зликовцима.“

Ако је тако с великанима и инжењерима од реномеа, како је тек с женама које се налазе изван заштите чувеног имена и моћних установа?

Оне су препуштене саме себи, својој интуицији, храбрости и самопоуздању и заиста је тешко веровати да су и поред заштите својих проналазака успеле да владају њиховим судбинама на тржишту. Можда јесу, а можда и нису, читалац може то сам да закључи, али оно што је важно је да оне постоје и да се нису повукле пред животним изазовом осмишљавања и заштите свог патента. Тиме су потврдиле не само свој стваралачки потенцијал већ изнад свега свој субјективитет. При томе треба имати у виду да је Краљевина Србија 1883. једна од 11 земаља потписница Париске конвенције о заштити интелектуалне својине, која данас обухвата 176 држава. То је кровни документ за ову област што значи да је Србија једна од утемељивача светског поретка интелектуалне својине у време када су многе земље с епитетом „развијене“ биле изван њега. Управу за заштиту индустријске својине Краљевине СХС оснива 1920. када Србија излази из Првог светског рата до темеља разрушена и опљачкана. Управа се јавља као установа Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца јер Србија свој правни субјективитет и на пољу интелектуалне својине преноси на територије које нису имале свој државни суверенитет, иако се с њима политички ујединила без правног документа. И са тих нових територија у Београд долазе патентне пријаве међу којима је и по нека коју подносе жене. На тим територијама се није водио рат тако да су подносиоци патентних пријава, међу њима и жене,

били у знатно повољнијем положају у односу на Србију где су жене током дугог рата носиле свој терет који никако није био мањи од онога који су поднели мушкарци. Био је само другачији. И требало је сигурно много личне, моралне и интелектуалне снаге у разореној земљи изумети нешто и прихватити се поступка патентне заштите. Треба само помислити да је после рата остало око пола милиона деце сирочића које су незнате жене прихватиле и подизале. Зна се, рецимо да је Милунка Савић, најодликованија жена Првог светског рата, усвојила троје деце, а још тридесет помагала и одгајила. То је наравно тражило велику енергију и занимљиво је стога да број патената који су између два рата добиле жене с уједињених територија није битно већи од броја патената изумитељки у Србији.

Већ то говори да је реч о изузетним духовима који су своју потврду тражили на пољу технике, али који су извор извесно имали у дубини корена који их је везивао за тло на коме живе. На Голготи сваковрских злочина и ратног тероризма, на сваки начин намучене оне као да васкрсавају кроз српску културу, проналазе свој идентитет и великом силином духа, не само да се враћају својим домовима, већ завршавају факултете и доприносе својим изумима овом свету. Ваљда што је већа тама, лакше се светила виде у бескрајном времену.

На линији историје на којој пратимо такве догађаје, уочавамо много тачака и пресека, безброј преокрета, успона и падова, ослобођења и заточења... Ту линију називамо

историјом, јер је од ње сачињен наш поглед на свет. Реткост је да неко женско име својим изумитељским делом нађе место у историји. Оне су обично скривене, некад укопане у мраку. Зато свако наилажење и сећање на њих нас обасјава новим светлом, јер њихово искуство имплицитно покреће неко скривено питање о устројству света и стваралаштва и месту које човек има у њему. На наредним странама представићемо изуме који су потекли од мудрих, храбрих и предузимљивих жена, које су под патином времена углавном заборављене или запостављене, а само неке у последњим временима слављене и признате. Ту се налазе званични патентни документи, али и лапидарни покушаји реконструкције животног пута личности о којима има нешто више података и које су допринеле да можемо боље да видимо егзистенцијални смисао заштите интелектуалне својине. Желели бисмо да овај скромни спис баци макар мало више светла на антропологију женске психе и њену стваралачку снагу јер се и у овако кратком прегледу осећа величина њихове борбе. Све овде поменуте изумитељке су испиле чашу меда, славе и богатства, али и чашу жучи, неразумевања и оспоравања. Зато им и прилажемо овај списатељски обол.

КАТАРИНА МЛАДЕНОВИЋ

*Пацијент: Посмртник и смеша за осликовање тканина
Краљевина Срба, Хрватска и Словенаца, 1924, Београд*

Катарина Младеновић
(слика власништво Дринке Никшић)

Посмртник за сликање тканина назначен је тиме што се тусна распељива смеша помоћу левка од хартије или сличне најравне излива у жељеним линијама и површинама, па се по тако изливеном цртежу посипају разне боје или камење или шоме слично, а поједина поља тканине се могу осликовати и обичним бојама. Овако осликане тканине се могу прати и пећи, а да се цртеж очува. Смеса се састоји из извесних сразмера јунајерке, каучука, рицинуса, маслиновог уља, шамјана, колофонијума, цинкварца, шпентинског уља и шпентинске смоле. Смеса за сликање тканина се може употребити и за сликање другог материјала као што су: кожа, перје, кости, стакло, метал, итд.

KRALJEVINA SRBA, HRVATA I SLOVENACA

UPRAVA ZA ZAŠTITU

KLASA 8 (4)

INDUSTRIJSKE SVOJINE

IZDAN 15. JUNA 1924

PATENTNI SPIS BR. 1970.

Katarina Mladenović, sopstvenica Mode-Salona, Beograd.

Postupak i smesa za plastično malanje tkanina.

Prijava od 16. jula 1923.

Važi od 1. avgusta 1923.

Ovaj postupak omogućava malanje na tkaninama, a da se boje ne razliva, a zadržava plastičnost i prijanja čvrsto za tkaninu.

Postupak se sastoji u tome, što se gusta, rastegljiva smesa, koja se dobija mešavinom gutaperke, kaučuka, ricinusa, musena ulja, zlatnog ulja, tamnjana, kalofonijuma, cinkvajsa, terpentinskog zolja i terpentinske smole u izvesnim razmerama, pomoću levka od hartije pomoću slične naprave može izliti na tkanine i u najtanjim linijama. Po toj, tako izlivenoj smesi posipaju se razne boje ili sitno kamenje razne boje ili sitni drugi praškovi, ljuspice itd., a pojedina nenamalana polja tkanine mogu se i običnim tečnim bojama namalati.

Glavna je odlika ove smese u tome, što zadržavajući plastičnost i prijanjajući čvrsto za tkaninu ne razliva se po njoj, ma da je vrsila masne boje, a osušena ostaje elastična, te se ne lomi, tako, da se predmeti s njom mogu prati i peglati a da se crtež očuva. Kroz tanje, finije tkanine (svilu, krepove itd.) prolazi skoro potpuno, te dopušta da se neprevučena mesta tkanine mogu melati — bojadisati tečnim bojama, a da se iste ne razliju izvan linija izradjenih tom smesom. Uz to, posuta nerastvorljivim raznim bojama upije ih — veže čvrsto za sebe, a sintetičnom sitnom kamenju pored toga daje i lep, prelijavajući — irizirajući sjaj, a može privezati takodje i slične metalne praškove, pločice itd.

Ova smesa može se sem za tkanine upotrebiti i za malanje i mnogih drugih materijala, kao: kože, perja, kostiju, stakla, metala itd. i može naći široku primenu u izradi raznih ukrasa plastičnim malanjem.

Patentni zahtevi:

1. Postupak za plastično malanje tkanina, naznačen time, što se gusta rastegljiva smesa pomoću levka od hartije ili pomoću slične naprave izliva u željenim linijama — po potrebi najtanjim — i površinama, pa se po tako izlivenom crtežu posipaju razne boje ili sitno kamenje razne boje ili tome slično, a pojedina nenamalana polja tkanine mogu se i običnim tečnim bojama namalati.

2. Postupak za plastično malanje tkanina prema patentnom zahtevu pod 1. naznačen time, što se ovako malane tkanine mogu prati i peglati, a da se namaleni crteži očuvaju.

3. Smesa za malanje ovim postupkom naznačena time, što se sastoji iz izvesnih srezmera gutaperke, kaučuka, ricinusa, musena ulja, zlatnog ulja, tamnjana, kalofonijuma, cinkvajsa, terpentinskog ulja i terpentinske smole

4. Smesa za malanje tkanina prema zahtevu 3. naznačena time, što se ista može upotrebiti i za malanje drugog materijala, kao: kože, perja, kostiju, stakla, metala itd.

Din. 2.—

Катарина Младеновић је једина од изумитељки пре Другог светског рата чији рад можемо да пратимо захваљујући томе што је значајан и за примењене уметности. Она се на тај начин издваја од анонимног заслона мноштва других жена и тако помаже да наслутимо стваралачке тајне оних чији животни пут оскудно познајемо. Посебно је важно да је њено дело синтеза технике и уметности што одликује високе узлете духа. Већ због тога, и целог животног пута, она је права узорна слика, медаљон српске изумитељке после Првог светског рата.

Рођена је 1887. године у богатој породици Благојевића из Голупца. Није се школовала само да би радила, већ је на образовање гледала као на пут стицања знања. Одмах је схватила да је знање најјача полуга живота којом може да допринесе личном развоју и добру заједнице. Школовала се у женском заводу у Турну Северину у Румунији, добро је научила језике, да шије и свира клавир свестрано образујући карактер. Удала се са седамнаест година за Љубомира Младеновића. Године 1906/1907, када су очекивали прво дете, Љубомир добија стипендију за докторске студије у Дрездену. Док је чекала дете, Катарина се није осамила, већ често посећује културне догађаје, као и часове сликарства. Ту чини своје прве кораке у цртању, учи да се служи бојама, а све то оплемењује њен карактер

и учвршћује је на путу знања. Треба поменути да то не иде глатко јер у то време у Дрездену за жене нису биле отворене школе сликања тако да Катарина похађа приватне часове. За време Првог светског рата Катарина се придружује српској војсци као болничарка док богатство њене породице пљачкају аустроугарски пси рата. После рата породица је даље осиромашила у мору криза и болести. Томе је допринела и девалвација валуте настала погубном државном политиком која је економски терет пребацивала на Србију прихватањем нереалне вредности безвредних монета територија које су са Србијом ушле у састав нове државе. Љубомир остаје без посла и Катарина схвата да је дошао час да сама мора да издржава породицу с пуно деце. Долази на идеју да отвори модни салон. У времену смрти и невоља научила је да се бави различитим ручним радовима. Успешно полаже испите за кројачки занат како би отворила модни салон. Добија 1920. диплому која је сачувана у Архиву града Београда, као и протокол о отварању салона 1921. у улици Проте Матеје. Од тешко стечене уштеђевине је купила савремене машине за шивење, вез и плисирање. Требало јој је две године напорног рада да би се појавила у јавности 1923. с изложбом својих модела у Женском клубу. Тада је примећује и београдска штампа која после рата показује велико занимање за модна збивања у Паризу, али и у Београду.

Није било уобичајено да модне кројачице, како су их тада звали, организују модне ревије. Катарина је прва модна кројачица која је имала изложбу својих модела. Она је у томе показала јединствени таленат, јер је имала и животно искуство, естетско осећање за традицију и добро образовање. Њени модели су били непатворени и разликовали су се од онога што се могло видети и у Паризу и у Београду. Штампа је прати насловима попут „Београд ствара своју моду“ јер види да она не преузима трендове са Запада, што су листом радиле све кројачице, и не само оне, не одвајајући поглед од Париза, потврђујући мисао Јована Скерлића да „када у Паризу пада киша, у Београду отварају кишобране“.

Њена машта и рад створили су квалитет и препознатљивост што је привукло мноштво муштерија. Катарина почиње и да осликава своје тканине што је до тада невиђено у Београду. Она то чини техником коју смишља 1923, а патентира 1924. године. Надахнута је српским народним мотивима, највише пиротским ћилимима, чије шаре су основни српски идентитетски мотив који је својом симболичком снагом чувао стваралачку слободу кроз дуге векове ропства.

Катарина је тако прокрчила свој пут у свет уметности, почела је да шири посао и издржава породицу упркос општој кризи. Међутим, у једном тренутку неко, можда

конкуренција која не може да издржи њену инвентивност, иницира ноћни упад у салон и крађу модерних машина у које је уложила све што је имала. Она се тако без средстава за рад одједном нашла нигде. У тренутку разочарања одлучује да у Београду више не може да ради и 1924. одлази с најмлађом ћерком Душицом и сарадницом Софијом у Париз. У Паризу, тада средишту модног света, тешко је живела, јер су многи безимени креатори долазили са коферима пуним идеја, скица, узорака. Када би неко имао среће, отворили би његове радове и уколико се неке то допадне могао је нешто да почне да ради. Откупљивали би се модели, али све би остало анонимно. Катарина је успела уз сву спретност у рукама и у причи да добије посао сарадника у модној кући Редферн основаној још у деветнаестом веку. Убрзо добија посао и у кући високе моде Марти Пеншар. Године 1926. она је већ као Феникс препорођена и у прилици да купи велики стан где су њена помоћница Софија, њена ћерка Душица и велики број људи које је запошљавала изводили све поруцбине. Тада је писала супругу да ради за петнаест великих париских модних кућа.

Била је визионар и у начину промовисања. Отворила је модни атеље и приредила изложбу са тридесетак модела. Када је 1925. у Паризу одржана Међународна

изложба савремене декоративне и индустријске уметности (одакле је изведен назив за стил који се тада родио – Art Deco), Катарина добија позив да учествује са својим моделима у павиљону Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца што показује да њено стваралаштво већ има запажено место. У Паризу остаје до 1928. када се враћа у Београд. Њен муж поново добија посао у државној служби. Катарина почиње да путује с њим од севера до југа, од Суботице, преко Крушевца до Врњачке Бање. Али више не излази у јавност са својим модним креацијама. Напушта каријеру да би могла да растерећено буде супруга и мајка.

Величина личности Катарине Младеновић огледа се у снази њеног карактера јер је била у стању да без жаљења остави спољашњи успех и да се посвети унутарњим вредностима и да оно што је стекла жртвује породици. А онда после само две деценије као у неком уклетом сну у Србију опет долазе Немци који пале и уништавају земљу која је тек зацелила ране. Све као да се понавља и Катарина се опет посвећује хуманитарном раду као и у прошлом рату. Цела породица се за време немачке окупације затекла у Крушевцу где Катарина постаје председница Женског хришћанског покрета који у многим градовима у Србији брине о ратној сирочади и људима који су остали без ичега. У оквиру покрета оснива и Дечје хранилиште за које

на много начина прикупља средства. После Другог светског рата постала је чланица УЛУС-а тако што је правила лутке филозофски гледајући на живот и историју као на луткарско позориште. И у томе је домишљата јер су лутке с главама од каучука биле осликане и обучене у народне ношње. Нико у то време није правио тако лепе лутке које су биле и играчке и украси, али више од тога и последње Катаринино завештање. Видљиви свет је напустила 1953. у Врњачкој Бањи.

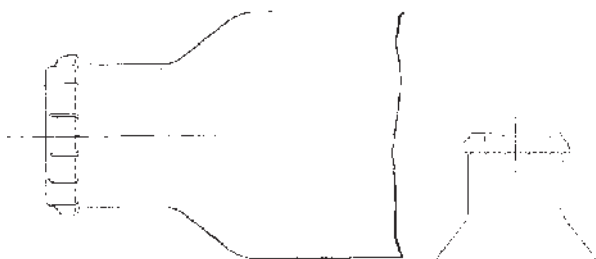
МАРИЈА ОСТЕЛЕЦКИ

Патент: Метални запушач за боце и слично
Краљевина Срба, Хрватска и Словенаца, 1926, Београд

Овај патент металног запушача је потпуно успешан изум који на безбројним боцама живи и данас. Он је део свакодневног живота без кога је тешко замислити индустрију разних течности. Можда за њега није потребна генијалност Николе Тесле, али он има тако убедљиву практичну примену да га до данас ништа није истиснуло с тржишта. Шта је изумитељка имала од њега, или шта је претрпела због њега, нама није познато, али можда је то први патент у свету ове врсте затварача. Ако је тако, он би се придружио оним патентима који су обликовали савремени живот.

Фиг. 3.

Ad patent broj 3453.

KRALJEVINA SRBA, HRVATA I SLOVENACA

UPRAVA ZA ZAŠTITU

Klasa 34-(5)

INDUSTRIJSKE SVOJINE

Izdan 1. Marta 1926.

PATENTNI SPIS BR. 3453

Marija Ostelecki, Beograd.

Metalni zapušač za boce i slično.

Prijava od 17. januara 1924.

Važi od 1. avgusta 1924.

Do sada u upotrebi zapušači imali su namom tu ulogu, da budu samo jedared upotrebljeni izuzimajući one od porculana ili slično tome sa specijalnom petljom za pritvrđivanje koji čine sastavni deo boce.

Prednji pronalazak, pored toga što ni u kom slučaju ne može stati skuplje od zapušača iz plute, ima i tu prednost, što se može upotrebljavati po nekoliko hiljada puta a da se ne deformiše i da uvek hermetički zatvara bocu, teglu i t. d.

Prema priloženom crtežu sl. 1 pokazuje izgled sa strane već izrađenog zapušača, dok sl. 2 pokazuje izgled odzgo istancovanog dela pre savijanja mašinom ili presom i t. d.

Izvedeni primer sastoji se iz okrugle pločice koja može biti od tankog mesinganog lima, tanjeg čeličnog lima ili sličnog.

Obim te pločice je u vidu zubića izveden tako, da odgovara otvoru boce.

Ako se pritisne sredina pločice, zubići se razmaknu ka spoljnoj strani usled elasticiteta upotrebljenog materijala te se na taj način zapušač lako da izvući.

Osiguranje hermetičkog zatvaranja je pojačano i u slučaju razvijanja gasova u flaši

pri čemu se javlja potisak na unutrašnjoj strani ravne površine pločice usled čega zubići jače prionu uz bocu, flašu i t. d.

Uzred da se pomene da je preporučljivo radi što jačeg i sigurnijeg prijanjanja zapušača za bocu, da se umetne jedan tanak sloj plute na unutrašnjoj strani pločice. Radi što sigurnijeg zatvaranja zapušača, predpostavlja se da grlo flaše bude što preciznije izvedeno bez nejednakih zadebljanja kako je obično.

Patentni zahtevi:

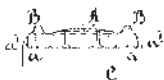
1. Metalni zapušač za boce i slično naznačen jednom tankom elastičnom pločicom od mesinga ili čelika sa obimom izvedenim u vidu zubića koji čvrsto i hermetički zatvaraju flaše, boce, tegle i t. d.

2. Metalni zapušač za boce i slično, prema patentnom zahtevu 1 naznačen svojom osetljivom elastičnošću materijala i koja je elastičnost iskorišćena pri eventualnoj pojavi potiska gasova iz boce, te pojačava prijanjanje zubaca za predmet.

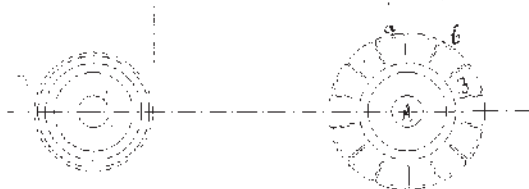
Din. 10.

Изумитељка веома рационално указује да „до сада у употреби запушачи су имали улогу да буду само једном употребљени изузев оних од порцелана. Предност проналаска је што ни у ком случају није скупљи од запушача од плуте, и што се може употребљавати хиљаде пута, а да се не деформише и да увек херметички затвара боцу или теглу“. При томе она има веома добар технички увид да „својом осетљивом еластичношћу материјала, при евентуалној појави потиска гасова из боце, појачава пријањање зубића за предмет“. Импонује прецизност којом она исцртава патентну скицу проналаска која ни по чему не узмиче пред мушким патентним описима. Метални запушач је кренуо из Београда, смислио га је женски ум, чега се треба сетити сваки пут када се отвори нова флаша пива.

Слика 1

Слика 2

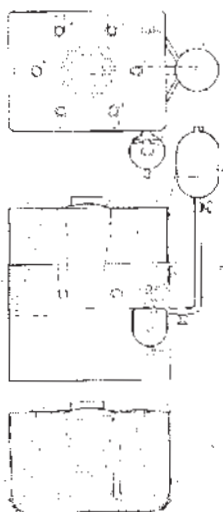

ДАНИЦА ТАРАБИЋ, трговац

*Патент: Апарат за кување
течности, кафе, чаја и сличної
Краљевина Југославија, 1931, Београд*

Овај се проналазак, као што је наведено у патентном спису, односи на апарат за кување течности, кафе, чаја и сличног, а главна новина је што се он за време кувања расклопи. и када се кафа у њему скува, он се склопи и стави на место које је изоловано од хлађења, тако да уређај може да држи врућу и спремну течност, кафу или чај двадесет и четири сата. Овај уређај би и данас могао да се нађе у сваком дому као леп и користан ретро украс.

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA

UPRAVA ZA ZAŠTITU

Klasa 34 (1)

INDUSTRIJSKE SVOJINE

Izdan 1. Februara 1931.

PATENTNI SPIS BR. 7654

Tarabić Danica, trgovac, Beograd, Jugoslavija.

Aparat za kuvanje tečnosti, kafe, čaja i sličnog.

Prijava od 3. jula 1930.

Važi od 1. augusta 1930.

Ovaj se pronalazak odnosi na aparat za kuvanje tečnosti, kafe, čaja i sličnog a koji ima tu glavnu novinu što se aparat za vreme kuvanja rasklopi pa pošto sa u njemu kafa ili slično skuva, on se sklopi i umetne u sanduk koji je izolovan protiv hlađenja pa se tako u aparatu može držati topla i gotova tečnost, kafa ili čaj za 24 časa.

Drua novost ovog aparata sastoji se u tome što su kroz kotao za kuvanje sprovedene šuplje cevi kojima se povećava površina zagrevanja i postiže ekonomija u gorivu.

Zatim je aparat prema ovom pronalasku snabdeven novom merom za izdavanje tečnosti t. j. kafe i čaja koja mera ima to obeležje da se količina tečnosti za izdavanje meri pomoću dveju ili više slavina koje su raspoređene prema zapremini suda za merenje.

Priloženi crteži pokazuju radi primera jedan izveden oblik aparata prema ovom pronalasku.

Sl. 1 predstavlja osnovu aparata,

Sl. 2 izgled sa strane u razvučenom stanju pri kuvanju

Sl. 3 uzdužni presek kotla,

Sl. 4 sud za merenje tečnosti koja se vadi iz kotla.

Sl. 5 pokazuje izgled sa strane sa vodicama za spuštanje kotla.

Sl. 6 predstavlja isti kotao sa istim svojstvima samo u okruglom obliku

Sl. 7 i 8 pokazuju radi primera dve razne goriljke.

Aparat prema ovom pronalasku sastoji se iz ložišnog sanduka 1 koji može da se udeši za proizvoljnu vrstu goriva. Na priloženom crtežu je radi primera zamišljeno loženje tečnim gorivom t. j. spiritusom, petroleumom i benzinom iz rezervoara 2.

Na ložišnom sanduku 1 oslanja se ostalima 3 kotao 5. Ostali 3 mogu se podizati i spuštati u vodicama 4 predviđenim na bočnim stranama ložišta 1 pa se tako može kotao podizati i spuštati, odnosno aparat se razvlači i sklapa.

Kotao 5 ima u sredini silasti sadržać 6 za kafu, čaj ili slično a kroz kotao su sprovedene šuplje cevi 7 koje odvođe sagorele gasove i istovremeno uveličavaju zagrevnu površinu.

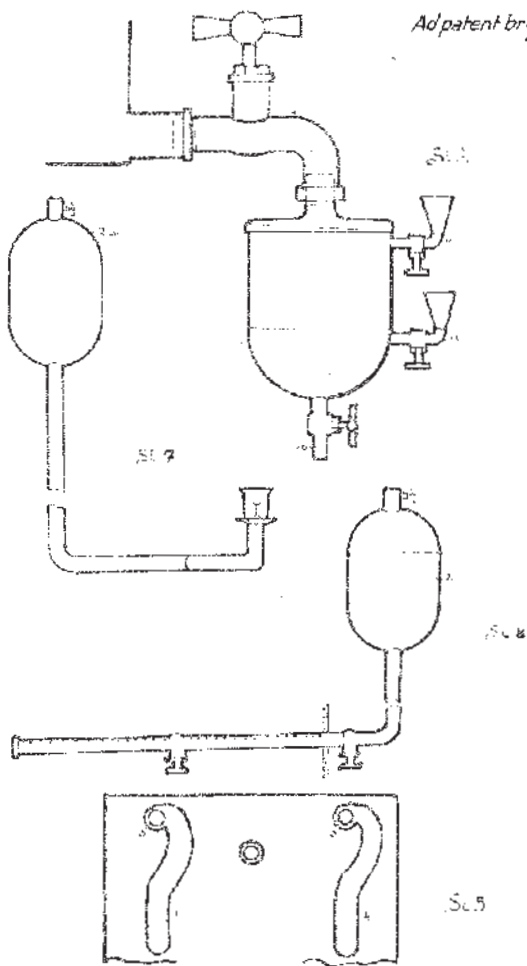
Na dnu kotla 5 predviđen je sa strane sud 7 za merenje koji je posredstvom slavine 9 u vezi sa kotlom a ima odočnu slavinu 10 i nekoliko slavina 11 za merenje koje su raspoređene prema zapremini suda 8.

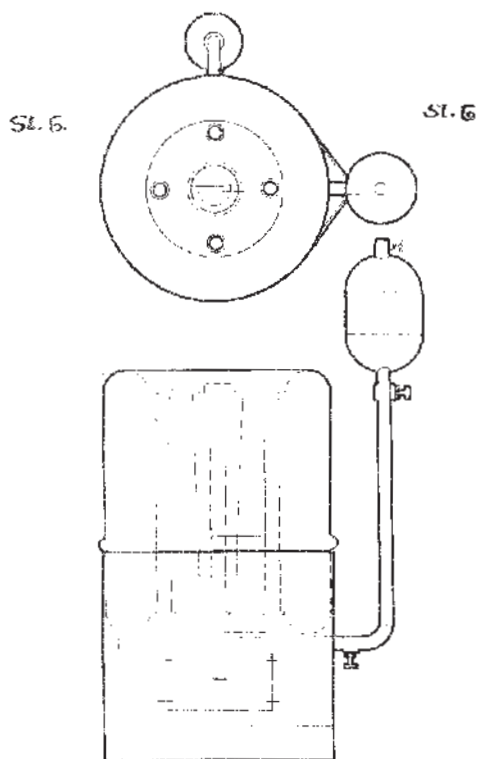
Kad se neko tečno piće kuva u kotlu onda je kotao u izdignutom položaju prema slici 2, pošto se kuvanje dovrši onda se izvuče goriljna cev, skine se rezervoar 2 ili se skloni roštilj za drvo, uglj ili dr. pa se kotao spusti u ložišni sanduk a ceo tako sklopljen aparat metne se u izolovan sanduk posebne konstrukcije koji održava toplotu do 24 časa.

Sud 8 za merenje tečnosti mora se privrnuti sa navrtkom za slavinu 9 tek pri izdavanju tečnosti.

Din. 20.

Делује чак много поузданије и сврсисходније од данашњих крхких пластичних направа које служе истој намени. У њему има и маште и техничке рационалности, а истовремено и робусности која прија као добар осећај у данашњем свету ломних апарата који једва надживе свој гарантни рок. Људи су некада када су стварали велика дела имали на уму вечност; онда када су се окренули техници желели су трајност, као поштенији однос према животу, а данас је у средишту пажње ефемерност и брзо пропадање као императив потрошачког друштва где ствари застаревају и пре него што се појаве. У томе као да је описан пун круг, јер од почетног одушевљења, рецимо, аутомобилима, сада се принудно враћа ка почетним техничким формама кретања, као што је бицикл, јер се технологија сударила са границама урбаног живота. Ова изумитељка је, барем када су у питању кафа или чај, свакако на уму имала постојаност. Сада када сви журе и нико нема времена, упркос силним справама за уштеду времена, можда је прави тренутак да размислимо о оваквом изуму који би нам на ретро начин будио не само жељу за омиљеним напитком већ и сећања на неко прошло лепо време пуно слатких успомена које би уређај подгрејавао васцели дан.

ВАЛЕНТИНА КАРГАЉСКАЈА ЕДИДИЈА КАЉФ

*Пашенџ: Постуџак за љрављење средсџва
за скидање кожице и нечисџће са нокџију
Краљевина Јуџославија, 1931, Панчево*

Ове две изумитељке полазе од става да је познато да је до сада откривено више средстава у целом свету намењених за неговање руку, а нарочито нокџију. Међутим, до сада није постојало ниједно које би уједно могло уклонити кожицу и прљавштину са нокџију, а да истовремено буде нешкодљиво и да спречава раст сувишне кожице на ноктима јер квари облик и захтева много времена, средстава и новца.

Овим новим средством може се лако и у кратком временском року постићи исти циљ. Средство се састоји из: Aqua destillata 570g; oleum rosarum 1g; irirdis florentina pulv. 10g; (Tin); radix saponariae 10 g; (Tin); solutiae calii carbonici 1%; carmin 2g, сапун 1g; borax 5g; spiritus vini 400g. Оно се прави овако: у раствор од 1% *solutiae calii carbonici* у кључалој *aqua destillata*, додаје се, кад се охлади *borax*, *irirdis*, *florentina pulv*, (Tin), *radix saponariae* (Tin), *carmin*, растворени са *oleum rosarum* и са сапуном. Све се то добро промеша и остави да стоји.

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA

UPRAVA ZA ZAŠTITU

Klasa 30 (6)

INDUSTRIJSKE SVOJINE

Izdan 1. jula 1931.

PATENTNI SPIS BR. 8104

Kargaljskaja Valentina i Kalj Edidija, Pančevo, Jugoslavija.

Postupak za spravljanje sredstva za skidanje kože i nečistoće sa nokliju.

Prijava od 10. jula 1930.

Važi od 1. oktobra 1930.

Poznato je, da je do sada otkriveno i već iskorišćeno više sredstava u celom svetu namenjenih za negovanje ruku, a naročito nokliju.

Međutim, do sada ne postoji ni jedno sredstvo, koje bi ujedno moglo ukloniti kožice i prijavštinu sa nokliju, t. j. ispod i iznad nokliju, a istovremeno da bi kao apsolutno neškodljivo sredstvo sprečavalo rastenje suviše kožice na noktima, koje kvare njihov oblik i zahteva za svoje uklanjanje mnogo vremena, sredstava i novaca.

Ovim pak novim sredstvom, može se lako i u kratkom vremenu postići isti cilj. Ovo se sredstvo sastoji iz: Aqua destillata 570 gr.; oleum rosarum 1 gr.; iridis florentina pulv. 10 gr. (Tin.); radix saponariae 10 gr.; (Tin.); solutiae calii carbonici 1%; cermin 2 gr.; sapon 1 gr.; borax 5 gr.; spiritus vini 400 gr. Sredstvo se spravlja ovako: U rastvor od 1% solutiae calii carbonici u ključaloj aque destil-

lata, dodaje se kad se isti ohladi: borax, iridis, florentina pulv. (Tin.), radix saponariae (Tin.), cermin, rastvoreni sa oleum rosarum i sa saponom i sve se to dobro smeša i ostavi da stoji.

Patentni zahtevi:

1. Postupak za spravljanje sredstva za skidanje kožice oko nokliju i uklanjanje nečistoće naznačen time, što se sastoji iz: aqua destillata 570 gr. oleum rosarum 1 gr. iridis florentina pulv. 10 gr. (Tin.); radix saponariae 10 gr. (Tin.) solutiae calii carbonici 1%; cermin 2 gr.; sapon 1 gr.; borax 5 gr.; spiritus vini 400 gr.

2. Postupak prema zahtevu 1 naznačen time, što se u rastvor od 1% solutiae calii carbonici u ključaloj aqua destillata, dodaje kad se isti ohladi: borax, iridis, florentina pulv. (Tin.) radix saponariae (Tin.), cermin, rastvoreni sa oleum rosarum i saponom i sve se to dobro smeša i ostavi da stoji.

Din. 5.

Ово је очито проналазак који припада женском осећању живота јер до сада вероватно да је постојало релативно мало мушкараца који брину о кожицама на ноктима. Као такав он је могао имати успеха на оном сегменту тржишта којим владају жене. Како изумитељке наводе састав и сразмеру коришћења састојака, који су углавном природни што говори о еколошкој свести тог времена, и данас би се могао пробати учинак овог средства. Ако уклони ту непожељну кожицу, он би потврдио себе, а ако пропусти да то учини он извесно делује својим изврсним мирисом који се скоро може осетити читањем ових редова патентног списка. Заправо уопште није јасно зашто се овај природни препарат и даље не производи већ је истиснут лепо пакованим синтетичким супстанцама козметичке индустрије.

АНДРЕЈА ИЛИЋ

Папшени: Календар

Краљевина Југославија, 1934, Београд

Овај календар је занимљив проналазак. Он је „цепни, мада може да буде и стони, када има коси носач. На слици 1 приказан је комплетан изглед предње стране овог календара (на пример, назначен је календар за 1934. годину). Слика 2 је уздужни пресек. Слика 3 – задњи део, а слика 4 – унутрашња покретна плоча“. Занимљиво је и да изумитељка процењује да постоји тржиште за такав производ и да у Југославији већи број људи има потребу да регуларно прати промене датума.

Не улазећи у питање његове оригиналности треба се подсетити да је Михаило Петровић Алас у Француској 1916. патентирао свој вечити календар. Питање календара је посебно занимљиво у Краљевини Југославији која обухвата две велике хришћанске конфесије које користе два календара, јулијански и грегоријански, што ствара одређене проблеме конверзије датума празника и усклађивања две конфесије у једној држави. Управо због тога је Милутин Миланковић 1923. године поднео на Свеправославном конгресу у Цариграду свој предлог реформе календара. Овај календар Андреје Илић је грегоријански, али изумитељка наводи да његови резултати могу користити и у ћириличном и у латичином писму.

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA

UPRAVA ZA ZAŠTITU

Klasa 42 (8).

INDUSTRIJSKE SVOJINE

Izdan 1 aprila 1934

PATENTNI SPIS BR. 10844

Ilić D. Andreja, tehničar, Beograd, Jugoslavija.

Kalendar.

Prijava od 10 jula 1933.

Važi od 1 decembra 1933.

Ovaj kalendar je džepni, a može biti i stolni kada je snabdeven kosim podupiračem.

Na slici 1 je predstavljen potpuni izgled prednje strane ovog kalendara (kao na primer, na slici 1 je označen kalendar za 1934 g.). Slika 2 predstavlja uzdužni presek. Slika 3 — poledinu, a slika 4 — unutarnju pokretnu ploču.

Ovaj se kalendar sastoji iz prednje ploče a (sl. 1) odn. sl. 2, koja je prilepljena preko podmetača c (sl. 2) sa poledinskom pločom (sl. 2 odn. 3), tako da je između ovih ploča ostalo mesta da se smesti pokretljiva okrugla ploča d, koja se između njih može okretati oko osovinice b koja je učvršćena u zidove ploča a i b. Ploča a snabdevena je procepima e, f, i g, koji otkrivaju pokretljivu okruglu ploču na kojoj se nalaze utisnuti kalendarski podaci (sl. 4)

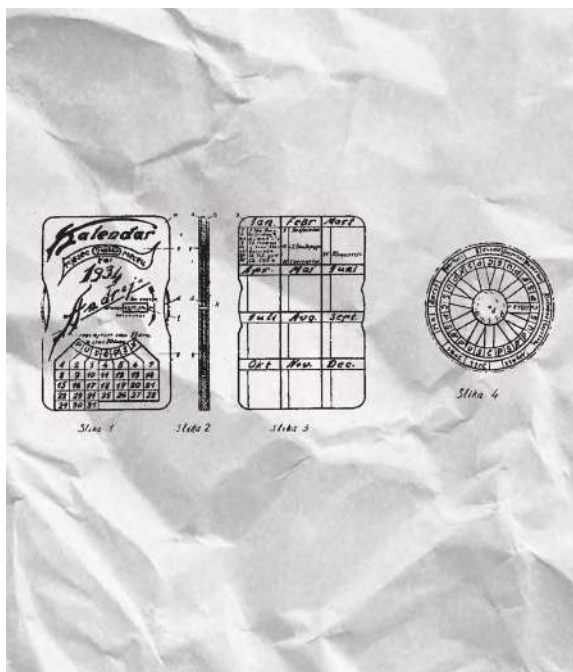
Ako okrenemo krug tako da na procepu e za mesec dođe ime meseca januara, onda će se na procepu f pojaviti datumi praznika islog meseca, a na procepu g, početna slova nedeljnih dana (v. sl. 1). Mesec koji ima 31 dan biće označen crvenom, a koji ima 30 dana — crnom bojom. Na poledini će se štampati imena i delumi praznike i to za katolike latinicom a za pravoslavne ćirilicom (v. sl. 3).

Patentni zahtev :

Kalendar, naznačen time, što se između dveju, podmetačima razdvojenih ploča, nalazi okretljiva kružna ploča (d) sa kalendarskim podacima, a koja se može oko osovinice koja je učvršćena u zidove spoljnih ploča okretati tako da svoje kalendarske podatke pokazuje kroz procepe (e, f, g) spoljne prednje ploče.

Din. 10.

Отуда се чини да је његова поента омогућавање подсећања на верске празнике обе конфесије. Било би занимљиво упоредити њен и календар Михаила Петровића Аласа и видети где се они у својој идеји сусрећу или у којој мери се њихове замисли разликују. Нажалост ни један примерак ових календара није сачуван, а патентни списи не дају све потребне податке за реконструкцију.

ТАТЈАНА КУДАСЕВА

*Патент: Поступак за израду рељефних шара за
наношење на разне предмете*

Краљевина Југославија, 1935, Суботица

Овај проналазак који се односи на поступак за израду рељефних шара за наношење на разне предмете, било равне, било рељефне, говори да је Краљевина Југославија дубоко загазила у индустријски начин производње. Традиционалне рукотворине се замењују брзим и јефтиним индустријским процесима који симулирају ручни рад. То је с једне стране добро јер украшене производе чини доступнијим, али с друге стране свет почињу да прекривају сурогати који немају корен у стваралачком надахнућу и раду.

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA

UPRAVA ZA ZAŠTITU

INDUSTRIJSKE SVOJINE

Klasa 80 (6).

Izdan 1 avgusta 1935.

PATENTNI SPIS BR. 11804

Kudaševa Tatijana, Subotica, Jugoslavija.

Postupak za izradu reljefnih šara za nanošenje na razne predmete.

Prijava od 15 novembra 1934.

Važi od 1 marta 1935.

Ovaj se pronalazak odnosi na postupak za izradu reljefnih šara za nanošenje na razne predmete bilo ravne, bilo reljefne. Ovim postupkom mogu se naročito izradjivati šare na vaznama, urnama, saksijama, čutarama testijama, tanjirima za ukras i na sličnim predmetima kao i na raznim podlogama od pečene zemlje, drveta, metala i t.d. Pri tome šare mogu imati najrazličnije reljefne a i ravne oblike pa i razne boje. One mogu da predstavljaju ornamente svakog stila i naročito narodne ornamente.

Glavno obeležje postupka prema ovom pronalasku sastoji se u tome što se za izradu reljefnih šara upotrebljava hartija ili karton u debljini otprilike do 1 mm, koji se prethodno premažu debeljem slojem masne boje naročito emajl-bojom ili email-lakom pa se unesu u podesnu peć za sušenje u kojoj se ne smeju izložiti temperaturi višoj od 60-70°C i u kojoj se tretiraju oko 1/2 sata dok ne postanu plastični, a onda se rezanjem, vajanjem, savijanjem, dubljenjem ili grebenjem izrade pojedini delovi šara pa se pomoću podesnog lepka prilepe na predmet.

Hartija ili karton, koji će se upotrebiti za svrhe ovog pronalaska mogu da budu proizvoljnog sastava, kvaliteta i boje, pa se radi postizanja različitih efekata mogu upotrebiti istovremeno različite hartije i kartoni u kombinaciji.

Masna boja, emajl-boja, emajl-lak i slični premazi nanose se na hartiju ili karton bilo četkicom, bilo prskanjem u ravnomernom neprekidnom sloju i to svaka boja preimustveno na naročiti list. Deblja i

gušća hartija ili karton mogu se premazati sa obe strane ili umočiti u boju.

Peć, u kojoj se tretiraju premazane hartije i kartoni treba u glavnom da proizvodi ravnomernu toplotu, koja ne sme preći 60-70°C, pošto bi onda nastalo razlaganje materijala i kao proizvod suve destilacije pojavila bi se sirćetna kiselina (CH_3COOH) koja bi razorila karton ili hartiju. Inače temperatura i vreme tretiranja zavise od slučaja do slučaja od vrste i debljine hartije i od kakvoće premaza.

Ulje i ostali sastojci masnih boja i drugih premaza na podesnoj temperaturi ulaze u najsitnije pore hartije ili kartona, pa se tako dobija vrlo otporna monolitna masa, koja je kad se izvadi iz peći plastična pa se daje lako oblikovati u svaki željeni oblik i prilagoditi svakom obliku podloge, na koju se nanosi. Lepak koji će se upotrebiti za nanošenje na podlogu treba da se izabere tako, da najbolje odgovara za dotični materijal podloge.

Pojedini delovi šara izradjeni prema ovom pronalasku, kad se stvrdnu na podlozi predstavljaju vrlo lepe oštre reljefne ukrase, kakvi se ne mogu postići lepljenjem same mase od koje je sačinjena podloga ili vajanjem.

Ovakvo tretiranje šare su vrlo otporne protiv atmosferskih uticaja kao vlaga, suše, mraza i t.d. pa i protiv prilično jakih udara, pa kad se shodno raspodele po površini suda, mogu da štite pri padu krte zidove sudova. A u slučajevima kada se od ovih šara ne traži velika otpornost može se izostaviti tretiranje na toploti.

Din. 5.—

„При томе шаре могу имати најразличитије рељефне и равне облике, па и разне боје. Оне могу да представљају орнаменте сваког стила, нарочито народне орнаменте“, наводи изумитељка. На тај начин видан је и почетак плурализма стилова. Све се може израђивати јер индустрији није стало ни до једног стила. Она сама је стил по себи који је себи довољан. Материјали су јефтини да би се остварио профит као крајњи циљ индустријске производње. „Ради постизања различитих ефеката употребљавају се истовремено хартије или картони разних комбинација са појединим деловима шара од другог познатог материјала.“ Стога се може рећи да је овај проналазак потпуно у духу велике економске кризе 1928–1929.

ЈЕЛЕНА ШОНФЕЛД

*Патент: Билијарски сто, где се трајање игре
може унапред одредити новчаним улогом*

Краљевина Југославија, 1936, Београд

Овај проналазак „се односи на билијарски сто, код којег се унапред одређује трајање игре са новчаним улогом.“ Он није само у духу велике економске кризе већ и савремене потребе да се из игре извлачи профит. Унеколико је и испред свог времена

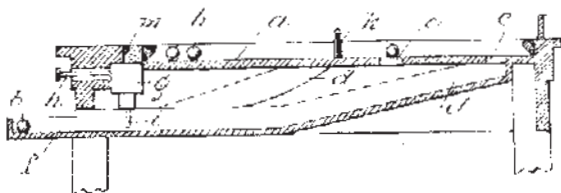

Fig. 1.

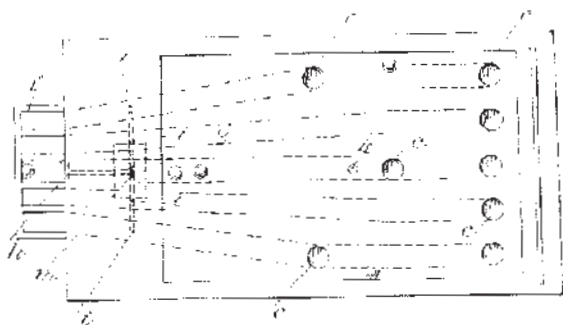

Fig. 2.

KRALJEVINA JUGOSLAVIJA

UPRAVA ZA ZAŠTITU

INDUSTRIJSKE SVOJINE

KLASA 77 (1).

IZDAN 1 JANUARA 1936.

PATENTNI SPIS BR. 11980

Schönfeld Jelena, Beograd, Jugoslavija.

Bilijarski sto, kod kojega se trajanje igre može unapred odrediti novčanim uloškom.

Prijava od 21 jula 1934.

Važi od 1 decembra 1934.

Pronalazak se odnosi na bilijarski sto, kod kojega se unapred određuje trajanje igre sa novčanim uloškom. Prema tome, naročita osoba za kontrolu trajanja igre, što u većini slučajeva dovodi do prepiraka, nije potrebna.

Crtež prikazuje pronalazak kao primer izvođenja. Sl. 1 je podužni vertikalni presek bilijarskog stola, sl. 2 je izgled odozgo istog stola. Uređaj za zatvaranje zasuna predstavljen je u sl. 3 u pogledu odozgo sa skinutim poklopcem, u sl. 4 izgled sa strane sa skinutim prednjim zidom a sl. 5 predstavlja perspektivni izgled mehanizma.

Na dasci stola **a** nalaze se otvori **c** za propuštanje bilijarskih kugli **b**, na koje otvore se ispod daske nadovezuju kanali **d**. Ovi kanali vode do sanduka **f**, koji se nalazi u početku samoga stola. Sto je providen mehanizmom **g** udešenim za novčani ulog. Ovaj mehanizam se stavlja u dejstvo izvlačenjem poluge **5**, čime se navije. Osim toga naveden mehanizam stoji u vezu sa preklapom **i**, koji doseže u kanale **d** i zaprečava kotrljanje kugala **b** iz kanala **d** u sanduk **f**. Mehanizam je takav, da nakon ubacivanja novca u otvor **m** dozvoljava navijanje pomoću poluge **5**, te se zasun **i** otvori i stoji otvoren izvesno određeno vreme.

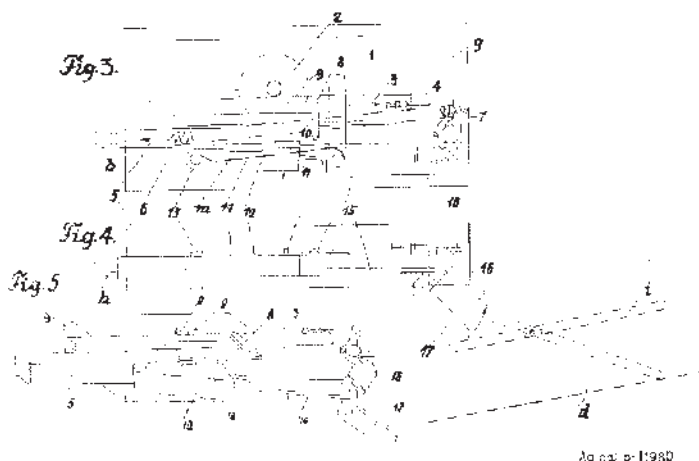
Mehanizam **g** za zatvaranje preklape **i** je smešten u jednoj kućici i sastoji se iz jednog mehanizma sata poznate konstrukcije **1**, čiji je krajnji zupčnik **2** vezan sa jednom zupčastom polugom **3**, snabdevenom na kraju udarnikom **4**, čija se dužina može regulisati. Pored poluge **3** klizi poluga **5**, snabdevena na jednom kraju ručicom **h**, a na

drugom polugom **7** sa zubom za pridržavanje poluge **16**. Na gornjoj strani poluga **5** je snabdevena šipkom **8**, pomoću koje se zakačuje za šip **9** poluge **3**. Sa strane je poluga **5** snabdevena izrezom **10**, u koji ulazi odgovarajuće ispuščenje **11** poluge **12**, koja se okreće oko zavrtnja **13** i pritisnuta je oprugom **14**. Gornje ivice poluga **5** i **12**, na mestu označenom sa **m**, koso su zasečene za ubacivanje novca. Poluga **12** snabdevena je na kraju kukom **15**, koja ne dopušta pokretanje poluge **16**, dok novac nije ubačen. Poluga **16** svojim donjim krakom **17** pokreće preklapu **i**.

Uređaj funkcioniše na sledeći način: Prilikom ubacivanja novca u otvor **m**, poluga **12** se okrene u pravcu strelice, te ispuščenje **11** izadje iz udubljenja **10** i oslobodi polugu **5**, tako da se ona može povući u pravcu strelice. Istovremeno kopčica **15**, koja se okreće zajedno sa polugom **12**, oslobodi polugu **16**, koja je dotle bila pridržavana u položaju označena tačkastom. Ubačeni novac ne propada dole nego se zadržava na jednoj nepokazanoj ploči sve dotle, dok se oslobodena poluga **5** ne povuče do izvesne mere tako da kuka **15** ne bi više mogla zadržati polugu **16** i tek onda ispadne između poluga **5** i **12**. Onda se poganje poluga **5** u pravcu strelice, koja se zakači šipkom **8** za šip **9** poluge **3**, te tako navije mehanizam sata **1**. Kad se pusti ručica **h**, poluga **5** pod uticajem opruge **6** se vrati u prvobitni položaj, pri čemu polugom sa zubom **7** zakači gornji deo poluge **16**, te je pokrene tako, da ona svojim donjim krakom **17** otvori preklapu **i**.

Din. 15. —

јер из игре елиминише човека као не-
 потребни елемент асистенције који само
 доводи до збрке и препирке. „Према томе,
 није потребна особа која контролише игру и
 трајање игре, што је доводило до препирке.“
 Такви проналасци, као и развој данашње
 технологије имају генерално ниско мишљење
 о човеку као реметилачком фактору.
 У томе има неке истине, али нажалост њихов
 циљ није успостављање хармоније, већ
 повећање технолошке ефикасности у којој
 је у крајњој линији човек најмање потребан.

Датум: 1980

ДАНИЦА ГАЈИЋ

*Пацијент: Поступак за стимулацију раста и развића
биљака алантоинске врсте – Агростемин*

*Социјалистичка Федеративна Република Југославија,
1973, Београд*

Даница Гајић

Агростемин је природни биорегулатор биљног порекла добијен из кукоља *Agrostemma Githago* и других биљака. Са хемијског гледишта Агростемин је мешавина аминокиселина природног порекла и других органских састојака као што су триптофан, аденин, фолна киселина, алантоин. Око 15 година је прошло од иновације до примене.

Патент за овај проналазак добила је Даница Гајић (Богићевић) рођена 1917. у селу Качулице.

SAVEZNI
ZAVOD ZA PATEENTE

PATENTNI SPIS Br. 32 749

Dr. dipl. ing. DANICA GAJIĆ, Beograd,
SFR Jugoslavija

Postupak za stimulaciju rasta i razvika biljaka gljivične vrste

Prijava od 28. maja 1970 (P 1330/70)

Važi od 31. decembra 1974.

Izdato 30. 4. 1975 — Beograd

Pronalazak se odnosi na tretiranje biljaka u cilju poboljšanja korisnih osobina onih biljaka koje su od značaja za čoveka i njegovu egzistenciju na zemlji, dakle na poboljšanje osobina takozvanih kulturnih biljaka. Pod pojmom poboljšanja korisnih osobina biljaka kulturnih vrsta treba podrazumevati poboljšanje statusa stimulacije kulturne biljke, ali takođe treba imati u vidu i posredno delovanje na ostale ekološke uslove koji su u tom smislu pozitivni, kao što je na primer inhibicija kompetitorskih vrsta korovskih biljaka, odnosno usmeravanje interakcije u jednom ekosistemu i uloge akcije i interakcije u intenzitetu i pravcu prirodne selekcije, kao i karakter i obim procesa specijacije biljnih vrsta.

Poznato je da krupni uspesi u suzbijanju korova poljskih kultura, postignuti primenom hemijskih sredstava herbicida. Primena herbicida, kao specifične vrste pesticida, počiva na akciji usmerenoj prema jednoj biljnoj vrsti, i koristi saznanja dobivena posmatranjem dejstva jedne hemijske supstance na agrobiocenozu kao ekosisteme, pri čemu je dovoljno da se takva akcija pokaže kao neutralna na druge komponente ekosistema.

Bez obzira na to da li je neutralnost izražena kroz određivanje perioda aplikacije ili kroz selektivno određivanje komponentata ekosistema u kome se akcija sprovodi, svi rezultati počivaju uglavnom na posmatranju određene akcije koja je jednosmerno postavljena. Prema tome jedan od osnovnih ciljeva ovog pronalaska je da se u jednom ekosistemu deluje novim hemijskim materijama koje će imati ne samo akcioni, već i širi značaj interakcije u samom ekosistemu.

Drugim rečima pronalazak pruža mogućnost da se počiva na akciji usmerenoj prema jednoj biljnoj vrsti, i koristi saznanja dobivena posma-

tranjem dejstva jedne hemijske supstance na agrobiocenozu kao ekosisteme, pri čemu je dovoljno da se takva akcija pokaže kao neutralna na druge komponente ekosistema. Bez obzira na to da li je neutralnost izražena kroz određivanje perioda aplikacije ili kroz selektivno određivanje komponentata ekosistema u kome se akcija sprovodi, svi rezultati počivaju uglavnom na posmatranju određene akcije koja je jednosmerno postavljena. Prema tome jedan od osnovnih ciljeva ovog pronalaska je da se u jednom ekosistemu deluje novim hemijskim materijama koje će imati ne samo akcioni, već i širi značaj interakcije u samom ekosistemu. Drugim rečima pronalazak pruža mogućnost da se analitički posmatra ne samo biljna kultura, već celokupan sistem: supstrat kultura-korovi-zemljišta-klima, i usmeri sistem interakcije u ovako definisanom sistemu.

Poznato je takođe da se kroz specifično dejstvo herbicida na korovske vrste stimulativno deluje na kulturnu biljku, isključivo na taj način što se uništavanjem korovske biljke kompetitorski odnosi konkurencije između biljaka za prostor i osnovne faktore rasta — vodu, hranjive soli i svetlost, pomeraju iz stanja ravnoteže stvorene prirodnom uslovima u ovom divarijantnom sistemu, u pravcu favorizacije kulturne vrste. Priroda međutim uvek predstavlja jedan polivarijantni sistem, u kome je potrebno da se stimulacija jedne vrste realizuje ne samo kroz uništavanje konkurentskih vrsta već i kroz stimulativno razvijanje vrste čija se favorizacija postavlja kao krajnji cilj akcije. Kako je kompeticija između dve biljne vrste utoliko intenzivnija ukoliko te vrste imaju slične ekološke zahteve i ukoliko je kapacitet sredine ograničen, jasno je od kakvog je značaja pravilno usmeravanje interakcije u tretiranom ekosistemu. Prema tome, dalji cilj pronalaska je da se delovanjem hemijski određenog supstrata utiče ne samo selektivno na jednu komponentu sistema, već da se aplikacijom takve materije postigne određeno usmeravanje interakcije u pravcu favorizacije kulturne biljke njenim sopstvenim fitološkim razvojem.

Poznato je takođe da se pojedinim hemijskim materijama i supstratima može uticati na različite delove biljke. Aplikacija takvih sredstava zahteva određenu kombinaciju kako u pogledu izbora, tako i u pogledu vremena aplikacije. Najpoznatije metode su unošenje osnovnih ele-

Основну школу и гимназију завршила је у Чачку, а Агрономски факултет уписала је на Универзитету у Београду. Као припадник покрета отпора била је на почетку Другог светског рата одведена у нацистички логор на Бањици, а потом депортована у логор у Аустрији. Одатле је побегла и прикључила се партизанској герили да би из рата изашла као официр Војске Југославије. Наставила је студије и дипломирала на Пољопривредном факултету Универзитета у Београду. Радила је на Институту за пољопривредна истраживања (селекција семена), затим у Еколошком институту на проучавању алелопатских интеракција као блиски сарадник научника и политичара Синише Станковића чије име и носи институт.

Одлази на студије у Немачку, потом у огледном центру Универзитета Оксфорд шест месеци ради на примени хербицида. Знања која је стекла упутила су је ка пионирским истраживањима и проучавању алелопатских интеракција што је доводи до њеног главног проналаска – природног биорегулатора који је назвала Агростемин. Алелопатија (allelon, грчки – међусобни, узајамни и pathos – доживљај, утицај) је релативно нова наука која се бави проучавањем међусобних биохемијских утицаја биљака. Изучавајући врсте у заједници и развијајући различите поступке издвајања типских, не само физичких, него и хемијских асоцијација са специфичним флористичким саставом,

Даница Гајић је долазила до одговора на мноштво питања чија решења није налазила у стручној литератури. Управо таквом издвајању и дефинисању природног система интеракције (организам–средина) различитих врста које бораве у заједници биљке–животиње–човек, у којој човек надгледа разне могућности у животном оквиру названом агробиоценоза, она је посветила цео свој истраживачки рад. Узимајући човека као биотичку врсту, заједницу је холистички схватила као природну фабрику која има небо као кров, земљу као подлогу, биљку као радника и Сунце као извор енергије.

Природни биорегулатор Агростемин створен је издвајањем корисних материја из кукоља, култивисаних биљака и коровских врста. Применом Агростемина, добијеним из природе, поново се у вегетативни циклус додаје оно што је најбоље за земљу, биљке и човека. У састав Агростемина улази 39 разних биљних врста, а у погледу активних компоненти њега чине две главне групе алелопатских једињења биљног порекла. Примењује се за фолијарно третирање као и за запрашивање семена. Добро делује на целокупно стање биљака. Биљке боље подносе неповољне спољашње факторе (суша, мраз, висока температура), а такође побољшава структуру земљишта.

Како је у основи Агростемина кукољ, традиционални „непријатељ“ гајених биљних врста, природно је да је њен проналазак био изложен бројним сумњама у доба

социјалистичког ударничког заноса који је газио у бољу будућност не осврћући се на природу и њену екологију. Хтелo се да се по сваку цену, применом “агротехничких мера”, које земљи нису давале да дише, дође до што више „метричких центи“ и „вагона“ пољопривредних приноса, а дошло се до хране која нема хранљивост. Даница је зато морала да се суочи и с идеолошким и технолошким заблудама, јер је постојало уврежено мишљење да се оно што је сматрано „непријатељским“ коровом, мора у циљу „напретка“ по сваку цену елиминисати, без обзира на холистичку логику и структуру саме природе у којој ништа није сувишно. Као што и човек има и светлу и тамну страну своје личности, тако и сваки облик природе у себи носи двостраност свог бића. Свака биљна врста има одређену корисну улогу и истовремено носи неку опасност. Биљке се бране разним хемијским супстанцама које стварају и зато су многе отровне. Даница Гајић је добро знала да је разлика отрова и лека само у мери, јер једна иста супстанција зависно од мере њене примене може да буде и отров и лек.

Као и Катарина Младеновић, која се од других издвојила вишим степеном своје уметности, тако је и Даница Гајић не само својом науком већ и филозофијом надишла уске оквире техно-догматике. Зато је неминовно била изложена неразумевању.

Иако је имала мноштво објављених научних радова, иако су 54 њена рада цитирана у око 107 текстова наших и страних научника, она у пензију одлази 1976. у звању вишег научног сарадника. Све што је урадила није било довољно да би добила звање научног саветника. Само за утеху може да послужи чињеница да је дванаест година по одласку у пензију у Српској академији наука и уметности одржано предавање у њену част. Том приликом је, како извештава „Политика експрес“ од 2. јула 1988. Благота Жарковић, директор Савезног завода за патенте рекао: „Тај њен допринос науци је такав да би се њима могла поносити свака академија, укључујући и ону у Стокхолму. Овако нам се десило да нам Светска организација за интелектуалну својину скрене пажњу, додељујући своје врхунско признање нашем истраживачу, на значај Агростемина. То је остварење достојно поноса целог нашег народа. Академик Љубиша Ракић, председник Одбора за биомедицинска истраживања САНУ, такође је изврсно оценио Агростемин – Ово откриће је домен универзалне биологије. То је, у ствари, нови начин научног мишљења и требало би му поклонити највећу пажњу.“

Даница се осмишљавајући и примењујући свој проналазак ослањала на мудрост и филозофију живота својих предака. Волела је да каже да, „... када плевиш њиву од

корова, чупај све осим кукоља. Кукољ је коров до воденице, а од воденице хлеб. Он треба да остане на њиви да би кукуруз и пшеница били здравији, а после и деца и стока..." Овакав приступ је данас актуелни него икада када монокултурни индустријски засади прете да ослабе имунитет биљака, што онда тражи још више вештачког ђу-брива, које онда даље слаби имунитет не само биљака већ и људи, и тако у спирали до краја доводи у питање и сам опстанак.

Омиљена игра Данице Гајић била је тражење блага. Не оног давно закопаног, већ неког замишљеног „бисерчета“ како је волела да каже. Тих прича и игара се сетила и током студијског рада са професором Харпером на Оксфорду. Тако је и добила подстицај да у кукољу, индустрији омраженим биљкама, потражи исконско бисерче. Она је на тај начин унела у пољопривреду једну филозофију инверзије и идеју која далеко превазилази примену једног проналаска у пољопривреди. То је својеврсно схватање природе које подсећа на мисао Јеванђеља да „камен који зидари одбацише, онај поста глава од угла“ јер презрени кукољ Даница види као извор лековите животне енергије која подржава култивисане биљке у њиховом развоју. То може и треба да буде пут за начин размишљања у временима које долазе јер се таквим приступом она практично заложила за очување.

У наредних неколико деценија очекује се нестанак око трећине живих врста у Европи. Између 1970. и 2000. број копнених и морских врста смањен је за 30%, а слатководних за 50%. Од 287 врста шаргарепа на крају XX века преостало је 27. Роткве су од 460 варијетета сведена на 27, салате са 500 на 36. Нестанком разноврсности, коју предано чувају кукољи и све друге самоникле биљке, живот какав познајемо нестаје. Нове култивисане сорте биљака живе кратко, трају неколико година, а онда се мењају као истрошена батерија у пластичном роботу. Парадоксално, само самоникли кукољ има снагу да самостално преживи и подржи живот као што је то чинио хиљадама година.

Агростемин на тај начин превазилази своју практичну вредност. Он је изнад тога порука хармоније, неопходног склада с природним светом, саосећања с оним што изгледа тако непотребно, а заправо чува сам живот. Мудрост Данице Гајић је и данас нешто што је неопходно. Она оличава готову митску бригу жене за живот, старање за згажене облике живота који у себи имају виталност потребну за све облике култура и култивисања.

Даница Гајић није изгубила додир са природом и са самом собом. Занимљиво је то што сви великани нашег духовног неба повезују своја открића са детињством. Иво Андрић говори: „Зашто нека сећања из детињства тако дуго и упорно трају у нама?

Како, када и због чега се искрсавају на површини наших свести и после толико година заорава? Не знам ко је тај ко би могао размрсити конце тога сложеног процеса и дати бар приближно тачне и вероватне одговоре на та питања. Јер, то и нису само површни утисци и пролазна расположења него читави мали светови који живе покопани у нама, чекајући своје васкрсење.“ Снага детињства добро се види на животном путу Данице Гајић преко логора, ратног пакла, преокрета и новог рађања, и коначног ослобађања кроз знање у циклусу који безазленост детињства враћа зрелој мудрости живота. Како Имануел Кант говори, заиста је немогуће замислити ишта у свету, ни изван њега, што би се без ограничења могло сматрати добрим, осим само и једино добре воље. И таленти духа, као и сви резултати науке и технологије, сви они могу постати оличење зла ако их не обнављамо сталном добром вољом. Колико је Даница имала добре воље види се по њеној неизмерној љубави према пониженом живом свету који је претворила у извор добра за све људе.

Иако је већ дванаест година била у пензији Даница Гајић је 1987. добила Златну медаљу, високо признање Уједињених нација и диплому Светске организације за интелектуалну својину која је из пера Фараг Мусе објавила књигу *Women Inventors* у којој је рад Данице Гајић представљен текстом

„A wild plant as a natural fertilizer“. Благота Жарковић, директор југословенског Завода за патенте, додељујући јој испред ОУН и WIPO ово признање рекао је: „Агростемин, проналазак др Данице Гајић, припада сазвежђу Теслиних проналазака“. То је и можда и најбољи закључак о значају и вредности рада Данице Гајић.

ВИДА ПОПОВИЋ

*Пацијент: Поступак производње термоизолационог
материјала отпорног на високим
температурама – Видасил*
Социјалистичка федеративна република Југославија,
1986, Београд

Вида Поповић

Видасил је топлотни изолатор за температуре до 1500 степени. Састоји се од кречњака, кварца, хризолита, азбеста, лана, целулозе и воде. Његова структура је слична камену. Може се применити у зградама, тоplotној изолацији, рернама, калупима, оплатама пећи, материјалима за паковање, системима за хлађење, свемирској технологији.

26

475

(19)

SFR JUGOSLAVIJA
SAVEZNI ZAVOD ZA PATENTE
BEOGRAD

(51) Int. Cl. ⁴ C 04 B 35/22
C 01 B 33/24

(12)

Patentni spis

Cs

(11)

44 495

(21) Broj prijave: P - 553/85

(22) Datum podnošenja prijave: 03.04.1985.

(43) Datum objavljivanja prijave: 31.12.1986.

(45) Datum objavljivanja patenta: 31.08.1990.

(30) Prioritet:

(61) Dopunski patent uz osnovni
patent broj:

(62) Izdvojen patent iz prvobitne
prijave broj:

(73) Nosilac patenta: Popović Vidosava;
Heroja Maričića 107, Kraljevo, YU

(72) Pronalazač: POPOVIĆ, V.

(74) Zastupnik:

(54) Naziv: POSTUPAK PROIZVODNJE TERMOIZOLACIONOG
MATERIJALA OTPORNOG NA VISOKIM
TEMPERATURAMA

(51) Int. Cl. ⁴ C 04 B 35/22
C 01 B 33/24

(57) Apstrakt:

Nov materijal na bazi Ce-hidroksilikata, koji sadrži pretežno 11 A tobermorit vlaknaste kristalne forme u kojem je ugrađena manja količina organskog ili neorganskog vlakna, proizveden je mokrim postupkom i predstavlja termooizolacijski materijal univerzalnih izolacionih osobina, koji može da podnese ostre uslove primene u termičkim i mnogim drugim agregatima.

YU 44 495

Часопис *Jordan Times* у тексту „Vidasil — the invention of the century?“ од 18. јануара 1987. доноси сагу о проналаску под именом Видасил. Новинар описује готово митску борбу два проналаска који се те године у главном граду Белгије боре за награду Еурека за проналазаштво. „Био је то чудан двобој, али ипак типичан за модерна времена. Француски изум Brenner, за кога се тврди да би могао да пробије било који материјал, и југословенски проналазак — термоизолациони материјал Видасил требало је да одмере своје снаге један против другог на изложби светских иновација — ‘Салон Еурека’. Дуел је био идеја француског проналазача који је убедио жири да би директно тестирање снага између два најјача кандидата олакшало одлуку жирија за Велику награду. Био је у праву. Машина која може да развије топлоту од преко 6.000 степени Целзијуса дуго и очајнички је ударала по осам центиметара дебелом комаду Видасила, да би се, коначно, распала од своје сопствене топлоте и силе. Тако је Видасил, изум југословенске научнице Виде Поповић, освојио Гран при у конкуренцији 600 проналазака из 20 земаља и побудио велико занимање међу светским фирмама.“

Постоји и друга верзија овог догађаја да је овај мегдан заправо био идеја Милоша Катића, потоњег директора фабрике Видасила у Леушићима, који га је предложио јер је добио

обавештење да је жири склон да да предност француском патенту. Катић је предложио да се види како ће Бренер пресећи таблу Видасила. Сви су били запањени, када је Бренер нападајући Видасил, почео да се буквално топи. Пренегошто је почео да попушта, Видасил је акумулирао велику количину топлоте, а када је почео да је зрачи, метал од којег је био направљен Бренер једноставно се истопио. После тога даље дилеме није било. И ми не бисмо имали дилеме када бисмо овај догађај симболично прочитали као судар агресивне технологије која на сваки начин покушава да пробије зид наше одбране, али сама у судару са стваралачком инвентивношћу изгори у пакленој врелини своје агресије. Видасил је тако у витешкој борби победио, али све док му напад није дошао с леђа.

Видасил за који је Вида Поповић награђена Еуреком је посебан грађевински материјал који одлично подноси притисак и друге врсте оптерећења и без проблема одолева пламену. Плоча од Видасила остаје читава приликом загревања све до 1100°. Ненадмашан је и у звучној изолацији и заштити од вибрација, а и лакши је 5, 6 пута од осталих материјала за градњу и изолацију. Видасил је по свом основном саставу био калцијум-хидросилик, односно смеша креча и песка. Зато је Вида Поповић говорила да је њен материјал потпуно природан

и нешкодљив за здравље а уз то и вечан. Међутим, њен проналазак напао је другачији „бренер“ – медијски усијана прича да је азбест, који чини део структуре Видасила, канцероген. По свету почиње масовно скидање оплата од азбеста и то постаје нови уносан посао на коме је ангажовано мноштво компанија дуги низ година. Прича о канцерогеном азбесту кренула је попут стихије, а да се уопште није јасно видело ко је и са каквим циљем то лансирао. Слично као што су некада почеле да се шире приче, обавезно легитимисане „научним истраживањима“, да је маст штетна за кување и да је треба заменити уљем, да би према новим „научним истраживањима“ данас уље било под знаком питања, а маст пожељна. Није било јасно на којим истраживањима се заснива сазнање о канцерогеном азбесту и ко је до тога дошао. Као и већина ствари у модерним друштвима све се прима здраво за готово. Онда је кренула и лавина препричавања: „...Vidasil je pun azbesta, a azbest je kancerogen i nigde se više ne upotrebljava...“ „...Ali sve se srušilo, kada se saznalo, da Vidasil sadrži azbest, koji je već tada bio zabranjen.“ Није се више уопште говорило о особинама материјала, већ је само понављана мантра азбеста. Бренер је симболично тријумфовао, сада му више ништа није стајало на путу. То је на свој начин личило на плачку машина Катарине Младеновић јер је имало исти ефекат.

Катарина је отишла у Париз, а Вида негде у Америку. Узалудно је говорила да азбест у Видасилу није претежан састојак, сви су били убеђени да азбест снажно угрожава здравље пред чим су нестали сви добри резултати које је материјал имао. Она је чак 1985. добила нови патент Материјал на бази Са-силиката за термо и електро изолацију... из кога је одстрањен азбест. Али ни то није помогло јер са гласинама је безнадежно борити се.

Тешко је заиста утврдити ко је покренуо причу о азбесту у Видасилу, али све се завршило његовим одбацивањем без призива. Азбест је одстрањен из зграда, нови стандарди су задовољени, међутим број случајева малигних болести, што би морао да буде основни и једини циљ те кампање, није се смањио. Напротив, повећао се. Ако је азбест био један од узрочника рака, разумно би било очекивати да се после његовог уклањања број случајева мало смањио или бар остао исти. Али десило се напротив да је број случајева наставио да расте и то од времена елиминације Видасила драстично.

Влакна азбеста несумњиво могу да дисањем уђу у тело. Али материјали који садрже азбест начелно нису опасни, осим ако због неког оштећења ваздух није засићен прашином влакана која се може удахнути или појести. Влакна се могу наћи у слузници носа и грла одакле се дају одстранити, али могу сићи дубље у плућа или у дигестивни тракт.

Када би се тако нашла у телу, влакна могу да изазову здравствене проблеме. Азбест је најопаснији кад је материјал трошан и када се лако мрви руком што распршује влакна. Али плафонске плоче, неоштећене таванице, изолационе плоче, ватрогасна врата неће ослободити азбестна влакна ако нису избраздани или оштећени на неки начин. Оштећење водом, непрекидне вибрације, старење и физички утицај попут бушења, брушења, сечења, пиљења или ударања могу разбити азбестне материјале што чини вероватним отпуштање влакана. Али уобичајена је пракса да се после таквих радова све оплате, с азбестом или без њега, мењају, тако да не могу да делују штетно на било који начин.

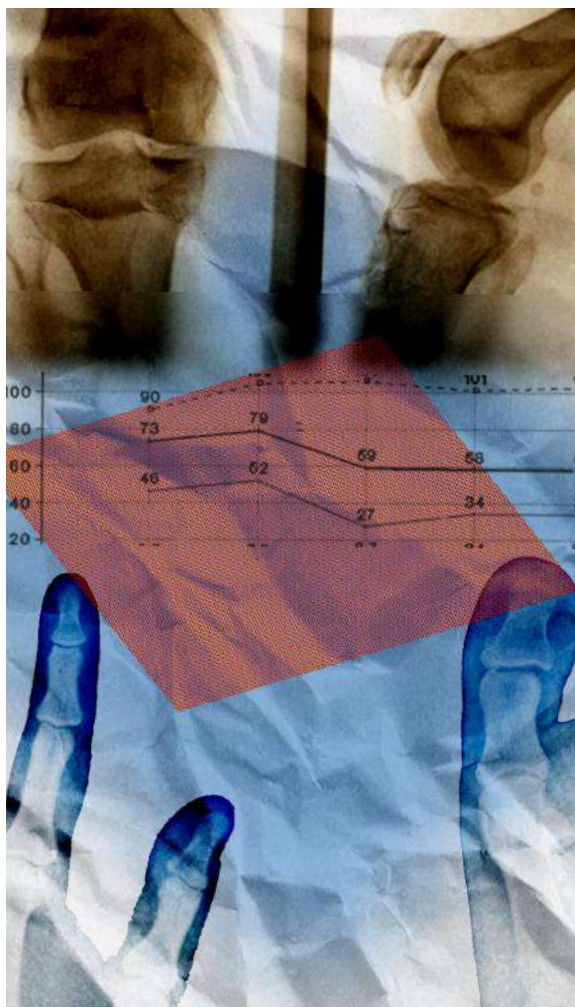
„Видасил“ је уграђен као изолациони материјал у бившој робној кући „Митић“ у Кнез Михаиловој улици, пословном центру у Сремској улици и у низ других објеката у Београду. Овим материјалом је изолован и један хотел на Копаонику, који само захваљујући тој чињеници и данас постоји, јер је неки туриста из Енглеске оставио укључену пеглу и тако изазвао пожар у којем је брзо изгорело све у његовој соби, али ватра није могла даље. После пожара у Хиландару Катић је тврдио да би Видасил био одлично решење за све наше светиње, јер би се тиме осигурале од пожара и освајача који их вековима спаљују и уништавају.

Челик своје статичке особине губи чим се загреје на више од 500, а да би се стубови који су обложени Видасилом загрејали до те температуре били би потребни сати. Међутим, ако ватра не би могла да науди том проналаску, ту су људи који то могу. Вида у свом Краљеву није могла ништа да уради, јер су власти унеколико свесне да им се ближи крај гурале своје промашене инвестиције, тако да је морала да оде у Нови Сад. Појавиле су се и две фирме из Загреба и Љубљане, као и предузеће из Петроварадина, спремни да инвестирају у производњу Видасила. Али и само место Леушић које је одабрано због близине потребних сировина било је проблематично. Политика се непосредно уплела јер су то место на Равној гори комунисти повезивали са сећањем на ђенерала Дражу и нису желели тамо да виде никакав привредни полет. Фабрика је угашена, а Вида одлази из земље и према новинским извештајима отвара фабрику Видасила у Новом Мексику. Тако Србија и ондашња Југославија пропуштају прилику да помоћу овог материјала изађу у свет.

За разлику од Катарине Младеновић која је отишла после пљачке њене радионице, али се и вратила, и од Данице Гајић која је прошла голготу немачких логора, али се вратила својим коренима, сваки траг о Види Поповић се губи из јавности.

Саможивом провинцијалношћу, као и недовољно разјашњеном причом о азбесту, нестала је једна добра идеја и одличан проналазак који се могао даље усавршавати, а заједно с њим и личност Виде Поповић. Она је била принуђена да оде у неки други свет и да тамо вероватно у разочарању заврши свој живот заборављена од свих. Њен проналазак јој није донео срећу, али је остао као добра поука о судбини проналазача коју је тако лепо описао Милутин Миланковић. И нада да ће они који се посвете овом племенитом послу наићи на више разумевања које ће имати у виду опште добро, а не себични интерес.

ДУШАНКА МАНДИЋ

*Пацијент: Закривљена савиљљива магнејна кљојка за
неинвазивно измењивање јовжјевитих сјраних шела
из људској орјанизма и јосјујак за њену ујошребу
Савезна рејублика Јујославија, 1995, Беојрад*

Душанка Мандић

Прим. др сц. мед. Душанка Мандић, специјалиста медицине рада, рођена је 1944. у Београду. Она се посветила и данас потпуно савременом проблему утицаја животне средине на малигна обољења дисајних органа. Тај рад водио је ка разумевању проблема електромагнетског смога и аномалија у електромагнетским пољима, а посебно ка области пулсног електромагнетског поља. Потом у контексту биофизике почиње да изучава терапијско деловање сталног магнетског поља.

(19) SRBIJA I CRNA GORA

(12) Patentni spis

(11) 48907 B

(51) Int. Cl.⁷H 01 F 1/17
A 61 N 2/06ZAVOD ZA
INTELEKTUALNU SVOJINU
BEOGRAD

(21) Broj prijave: P-214/98
 (22) Datum podnošenja prijave: 15.05.1998.
 (43) Datum objavljivanja prijave: 27.12.1999.
 (45) Datum objavljivanja patenta: 18.10.2002.
 (30) Međunarodno pravo prvenstva:

(73) Nosilac patenta:
 dr. sc. med. MANDIĆ DUŠANKA,
 Gostivarska 52,
 11000 Beograd

(72) Pronalazač:
 dr. sc. med. MANDIĆ DUŠANKA

(61) Dopunski patent uz osnovni
 patent broj:

(74) Zastupnik:

(62) Izdvojen patent iz prvobitne
 prijave broj:

(54) Naziv:
 POVRŠINSKI UNIPOLARNO MAGNETISANA
 ELASTIČNA MAGNETNA TRAKA

(51) Int. Cl.⁷H 01 F 1/17
A 61 N 2/06

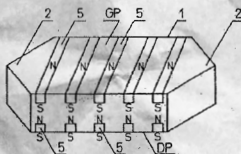
(57) Apstrakt:

Površinski unipolarno magnetisana elastična magnetna traka za dobijanje efekta usmerenog dubinskog magnetnog polja radi delovanja na proizvedite materijale u ljudskom organizmu i postupak za njeru primenu spada u oblast magnetoterapije i akupunkturne stimulacije.

Novost je to da su površinsko magnetisane paralelopipedne lina (5) učvrštene na gornjoj površini (GP) i donjoj površini (DP) u elastičnu masu (3) tela (1) tako da je gornja površina (GP) magnetisana kao pol (N), a donja površina (DP) magnetisana kao pol (S) za ostvarenje efekta pojačanog usmerenog dubinskog magnetnog polja.

Primenjuje se postavljanjem na kožu za kuraivno i preventivno delovanje kod osoba sa proširenim venama i trombozom, za brže zaceljivanje preloma kostiju, za poboljšanje viskoznosti krvi i izdahnijeg dopremanja kiseonika krvlju, za postizanje veće koncentracije i bolje resorpcije lekova sa feromagnetnim i paramagnetnim osobinama i neovazivno izmetanje gvožđevih stranih tela iz ljudskog organizma.

Magnetnim trakama prema ovom pronalasku se takođe obezbeđuje vazodilatacija, povećana mikrocirkulacija, kao i spazmolitički, antiedematozni i regenerativni efekat.

YU 48907 B

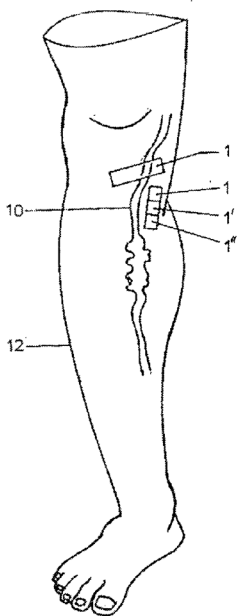
Када почетком деведесетих година прошлог века почиње грађански рат у Југославији, Душанка као лекар свакодневно збрињава пацијенте који долазе с ратишта пуни убојних рана. Она о томе говори скромно, али се види с коликом је посвећеношћу лечила тешке рањенике својим магнетима ослобађајући их металних гелера који се нису могли хируршки odstrанити. У свакодневном раду с рањеницима и долази до идеје о патенту.

Први патент *Закривљена савиљљива магнетна шрака за неинвазивно измештање вожђевих страних тела из људског организма – Клопка за јелере* (патентно решење бр. П- 566/95) добила је 1995. „На молбу мојих колега и инжењера, ја сам патентирала то. Значи, тек 1995. године се рађа техничко решење. Зашто сам увела униполарно поље? Па, зато да ми се гелер не предомишља да ли ће предњом, или задњом страном да се клима, него да јасно крене најоштријим делом ка најоштријем магнету, тако да се у ствари тако родила клопка“, каже Душанка Мандић. Већ 1996. Светска организација за интелектуалну својину (WIPO) проглашава је за Жену – светског проналазача године. Можда још већа потврда је што је њен патент званично прихваћен као медицинско средство и почиње његова клиничка примена.

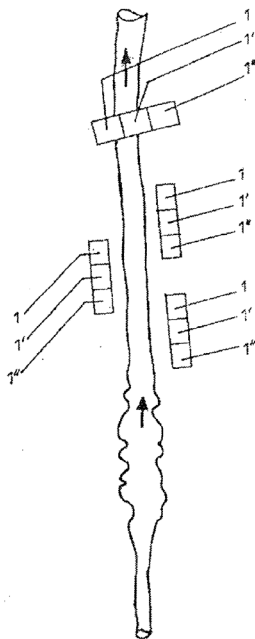
Истражујући даље у области магнетизма и његовог локалног и општег дејства на живи свет 1998. добија други патент, МАДУ траку, којом се лече артритис и друге болести коштаног ткива. После вађења гелера постављају се МАДУ еластичне магнетске траке чиме се организам даље опоравља и одржава у добром стању. Дубинским деловањем магнетног поља у ткиву се стварају услови за обнављање ткива хрскавице тако да је и МАДУ трака 2003. стављена у промет.

Као сажетак свог вишегодишњег рада и животног искуства 2019. објављује књигу „Клопка за гелере“. „Књига је плод 25 година рада на умањењу тегоба људи чија тела су претрпела велике повреде. Мотив за сам проналазак био је велики број рањених током рата деведесетих година, санкције и недостатак лекова и оперативних средстава са којим су се суочиле све наше болнице“, каже аутор. Књига је и њено заокружење великог хуманитарног рада у коме је између осталог, помагала жртвама Чернобиља радећи васкуларизацију седамнаест контаминираних особа. Али најважније од свега, Душанка Мандић је оставила сведочанство колико је ценила велико знање предака у коме налази надахнуће за свој рад као и Даница Гајић и као и други велики српски проналазачи какви су Никола Тесла, Михајло Пупин или Милутин Миланковић. Она је свесна неопходности

склада с природом и да је управо магнетизам један од значајнијих начина за то. У време када магнетно поље Земље слаби овакав акценат на исцељујуће моћи магнетизма представља не само праву терапију за појединце већ и за човека уопште. Такве скривене поруке садржане у проналасцима су и оно највредније што Душанка Мандић, као и други проналазачи, остављају у наслеђе будућим нараштајима.

СЛ. 9.

СЛ. 9а.

Реч на крају

СВЕ ШТО ЈЕ ВЕЛИКО УВЕК ЈЕ НА КОРИСТ ДРУГИХ

Како је ова књига посвећена Благоти Жарковићу, који је цео свој живот без остатка посветио проналазачима, без обзира ког су пола, желимо на крају да образложимо зашто његово име стоји и на почетку и овде на крају. То је једноставно тако јер је дуги низ деценија у Југославији и Србији он био алфа и омега рада на заштити интелектуалне својине и зато што успомена на њега јесте дуг оних који су га познавали у његовој потпуној преданости уздицању заштите интелектуалне својине до висине самосвојног погледа на свет. Стваралачки успон српског духа он је видео пре свега у Николи Тесли и све је одмеравао у складу с тим настојећи да свест о значају његовог дела буде мера свега што се у свету интелектуалне својине дешава. Он на тај начин високо оцењује и рад Данице Гајић упоређујући га са Теслиним делом што је својеврстан позив да се све што се у свету патентне заштите дешава буде привучено креативном имагинацијом онога што је Тесла урадио.

Животни пут Благоте Жарковића плени не само оваквом посвећеношћу већ и скромношћу, а истовремено зрачи великом душевном снагом и духовном сабраношћу која је кадра да интроспекцију повеже са разумевањем спољашњег света.

То нас наводи да поменемо да у манастирима, као средиштима духовности, постоје две врсте монаха, општежитељи и идиоритмици. Како су манастири заправо симбол света може се разложно прихватити да се ова подела не завршава унутар њихових зидина, већ се дâ на свој начин применити и на све људе. Благота Жарковић је по својој природи и по свом делу припадао овим првим. Све што је чинио било је за друге у потпуном складу са древном моралном поуком да „реке не пију своју воду, дрвеће не једе своје плодове, облаци не гутају своју кишу. Све што је велико, увек је на корист других“.

Стога је у узбурканим временима низ деценија био кључна личност државне заштите интелектуалне својине. Био је директор југословенског Завода за патенте и Завода за интелектуалну својину када се рушила друга Југославија и када се стварала трећа која се повијала и распала под империјалним санкцијама. Требало је све то издржати и очувати установу. Благота Жарковић не само да је то успео, него је у најтежим временима успео да је унапреди и подигне на вишу раван. Он је заправо направио мало чудо које у општем метежу као да нико није успео добро да примети. Али време, непоткупљиви судија, ће му несумњиво дати за право.

Како је Благота Жарковић то успео? Једноставно јер се у тешким временима никада

није саплео о егизам и јер је остао на путу
благе вере у истину и победу добра. Другим
речима, био је човек, имао је довољно снаге,
вере и визије да буде потпуно посвећен
општем добру. Поред низа његових добрих
поступка према људима и исправних ставова
за које се залагао, желим да истакнем
догађај у коме се његов животни кредо
потпуно огледао. Када се Завод његовим
неуморним залагањем уселио у реновирану
зграду у Змај Јовиној улици, имали смо
прилике да водимо низ разговора не само
о историји заштите интелектуалне својине
у Србији, већ и о историји зграде у коју се
Завод уселио. Није било тешко схватити да
ова зграда има тешку историју јер је у њој
било једно од средишта тајне полиције новог
комунистичког поретка где је без суђења
уморен генерал Милан Недић и ко зна
колико још оних који су се нашли на путу
новим властима. Благота је схватио да
ће та тамна прошлост оптерећивати дух
установе. Написао је писмо Патријаршији
Српске православне цркве с молбом да
пошаљу некога ко ће освештати зграду.
Такав захтев наравно није био у опису
посла директора Завода за интелектуалну,
својину, али он је свој позив сматрао нечим
вишим и дубље посвећеним добру људи који
су били поверени његовом старању. Писмо
је било тако искрено и добро сročено да
смо ускоро били обавештени да ће зграду

освештати лично патријарх Павле. Били смо јако изненађени и Благота није крио своју радост због тога. Био је при крају каријере и долазак патријарха било је њено племенито разрешење. Патријарх је благоугодно извршио обред да би после тога неочекивано остао дуже од једног сата у срдачном разговору с окупљеним сарадницима Завода. Цео догађај обавијала је нека лепа атмосфера олакшања која се и после осећала у згради. Патријарх је лично ставио знаке крстова по зидовима. У службеном гласнику Завода објављена је нотица која је забележила догађај „Његова светост Патријарх Српски, господин Павле, освештао је 6. марта 2003. године седиште Савезног завода за интелектуалну својину – кућу у Змај Јовиној 21 (сада Кнегиње Љубице 5) – и том приликом је Завод, уз благослов Патријарха изабрао за

крсну славу Светог архангела Михаила – Михољдан, (Свети Киријак Отшелник) који се слави увек 12. октобра, што се поклапа са Даном Николе Тесле.“ Тиме је Завод коначно постао српска установа и можда је већ због тог историјског тренутка крстове на зиду које је учртао Патријарх требало обележити сребрним зрацима да би они као подсетник на снагу општежитељства деловали и данас. За време разговора није било тешко увидети да су и један и други начињени од исте материје општежитељства. Свако у својој сфери служио

је људима било да су они то схватали или не. Патријарх није у Завод дошао да би заштитио патент или жиг, већ људске душе, као што ни Благота није узимао, већ давао не сводећи свој рад само на заштиту интелектуалне својине, већ упоредо мислећи и о заштити људи

*Групин портрет с патријархом Павлом
(Блажена Жарковић први с лева)*

због којих би интелектуална својина требало да постоји. Њих двојица су се потпуно срили у јединству вере као два вида исте суштине. Стога када упоредимо ко је овде умро, да ли свет без блажности или Благота који је отишао из појавног света, прави одговор није тежак. Благота је жив. Кроз свест о томе он ће наставити да живи међу нама, а и ми ћемо моћи да разазнамо јасније шта је и куда треба да води пут живота.

Белешке о ауторима

Др Александар Петровић је редовни професор Теорије културе и цивилизације и Културне антропологије на Филолошком факултету, као и Историје науке на Мултидисциплинарним студијама Универзитета у Београду.

Мср Андријана Васиљевић је завршила графички дизајн на Филолошко - уметничком факултету Универзитета у Крагујевцу где је радила као сарадник у настави.

